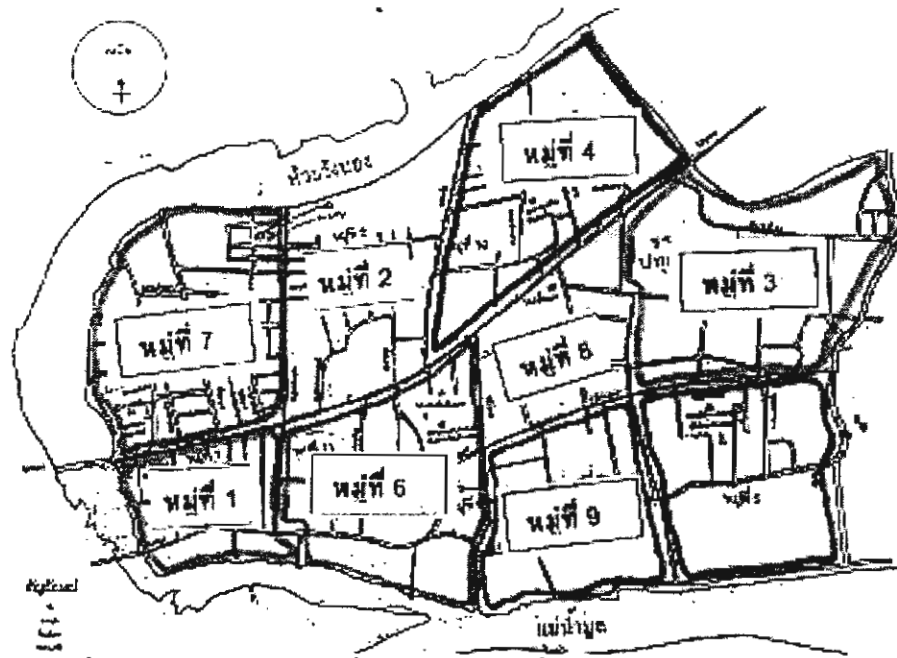

พ.ศ.2540 แยกหมู่ 5 เป็นหมู่ 9 นายสมยศ ถิ่นปทุม

เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

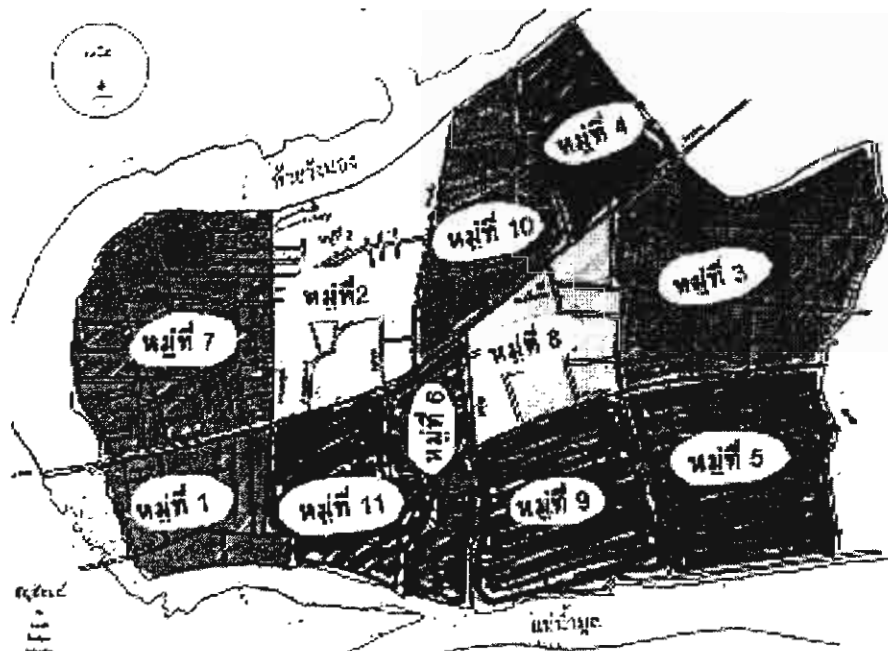
รูปที่ 3.7 แสดงการแยกหมู่ที่ 5 ออกเป็นหมู่ที่ 9

พ.ศ.2543 แยกหมู่ 4 เป็นหมู่ 10 นาย บุญ ศรีคราม

เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

แยกหมู่ 6 เป็นหมู่ 11 นายเสวียง ทูมมา

เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

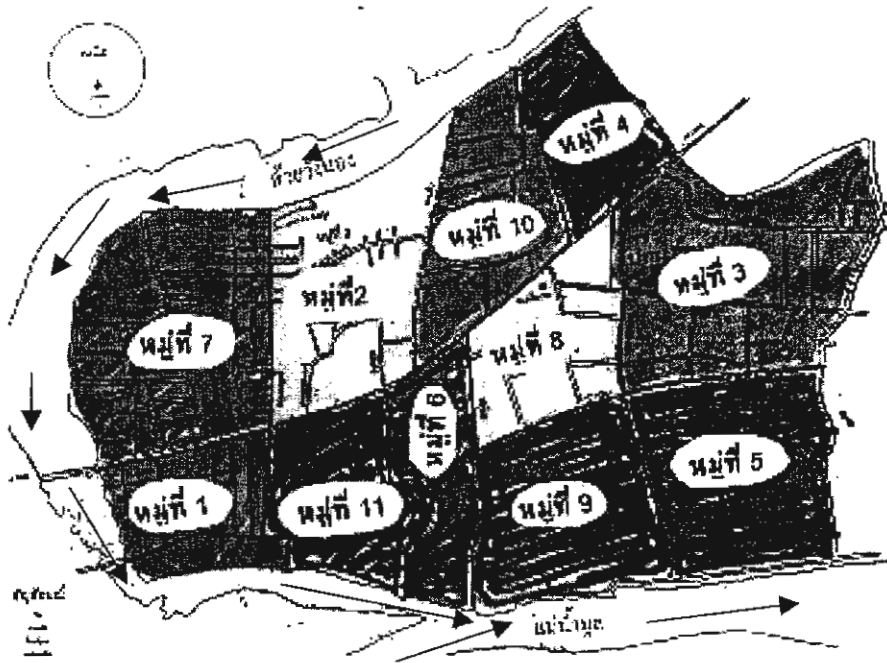
รูปที่ 3.8 แสดงการแยกหมู่ที่ 4 ออกเป็นหมู่ที่ 10 และแยกหมู่ที่ 6 ออกเป็นหมู่ที่ 11

3.2 สภาพของชุมชนในปัจจุบัน

3.2.1 ลักษณะการตั้งชุมชน

ชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ห่างจากตัวเมืองอุบลราชธานี ประมาณ 5 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 10.50 ตารางกิโลเมตร

สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชน ตั้งอยู่บริเวณที่ห้วยวังนองซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของชุมชน ไหลล้อมชุมชนมาทางทิศตะวันตกมาบรรจบกับแม่น้ำมูลซึ่งอยู่ทางทิศใต้ พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ดอนและลาดเอียงลงไปทางทิศใต้ซึ่งบรรจบกับแม่น้ำมูล

รูปที่ 3.9 แสดงกระแสน้ำรอบ ๆ ชุมชน

การตั้งบ้านเรือนเริ่มจากริมฝั่งแม่น้ำมูลก่อนแล้วค่อยขยายไปทางทิศเหนือ จนในปัจจุบันมีบ้านเรือนหนาแน่นทั้งชุมชน ด้วยทำเลที่ตั้งของชุมชนที่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองมากนัก ลักษณะของชุมชนในสภาพปัจจุบันจึงมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง

3.2.2 เขตติดต่อของชุมชนตำบลปทุม

ชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง ตำบลปทุม มีเขตติดต่อกับชุมชนใกล้เคียง

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	แม่น้ำมูล อำเภอวารินชำราบ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดอุบลราชธานี
 ตำบลกุดลาด อำเภอเมือง
 จังหวัดอุบลราชธานี
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
 จังหวัดอุบลราชธานี

3.2.3 การคมนาคม

ชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง มีถนนสมเด็จเป็นถนนสายหลักติดต่อกับตัวจังหวัดและอำเภอตาลสุม ในการติดต่อกันระหว่างหมู่บ้านมีถนนคอนกรีตเป็นส่วนมาก บางช่วงที่ชุมชนไม่หนาแน่นเป็นถนนลูกรังการเดินทางติดต่อกับตัวจังหวัดและเภอใกล้เคียงนอกจากจะใช้รถยนต์ส่วนตัวซึ่งมีทั้งรถยนต์และจักรยานยนต์แล้ว ยังมีรถโดยสารประจำทางทั้งรถสองแถวและรถบัส ซึ่งมีความสะดวกสบาย

3.2.4 ประชากร

ชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง ตำบลปทุม มี 9 หมู่บ้าน จากการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. และ กชช.2ค ปี พ.ศ.2543 ของพัฒนาการอำเภอเมืองอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2543 ตำบลปทุมมีจำนวนครอบครัว 1,885 ครอบครัว ประชากร 9,195 คน ดังรายละเอียดในตาราง

ตาราง 3.1 แสดงจำนวนครัวเรือนประชากร และรายได้เฉลี่ยของแต่ละหมู่บ้าน (ก่อนแยกและหมู่ 11)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนหลังคาเรือน	ประชากร			รายได้เฉลี่ย (บาท)
			ชาย	หญิง	รวม	
1	ปากห้วยวังนอง	190	444	537	981	18,900
2	สร้างทราย	203	382	400	782	24,826
3	คงห้องแห่	230	608	649	1,257	22,500
4	โนนสมบูรณ์	254	561	620	1,181	19,750
5	คงเจริญ	84	222	209	431	21,000
6	ท่าเตาไห	254	692	703	1,395	21,540
7	ปทุม	365	973	682	1,655	23,000
8	ประชาสรรค์	205	464	470	934	19,500
9	โนนม่วงพัฒนา	100	280	299	579	19,900
รวม		1,885	4,626	4,569	9,195	21,212

ส่วนในหมู่ที่ 10 และ 11 ยังไม่มีข้อมูลประชากรเนื่องจากพึ่งแยกหมู่บ้าน

3.2.5 อาชีพ

อาชีพที่สำคัญของประชากรชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง ตำบลปทุม มีดังนี้

3.2.5.1 อาชีพรับราชการ

ประชากรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาและอาชีพรับราชการพยายามส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษจนประสบความสำเร็จรับราชการหลายประเภท เช่น ครู-อาจารย์ ทหาร ตำรวจ พยาบาล เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีข้าราชการย้ายภูมิลำเนาเข้ามาอยู่ในชุมชนอีกจำนวนหนึ่ง มีจำนวนมากที่สุดของอาชีพประชากรในชุมชน คือ สูงถึง 40 %

3.2.5.2 อาชีพรับจ้างทั่วไป

อาชีพของประชากรในชุมชนที่รองจากอาชีพรับราชการคือ การรับจ้างทั่วไป เช่น งานก่อสร้าง ปั่นสามล้อ พนักงานตามห้างร้านต่าง ๆ ขับรถโดยสาร ช่างเครื่องปั้นดินเผา มีประมาณ 30 %

3.2.5.3 อาชีพค้าขาย

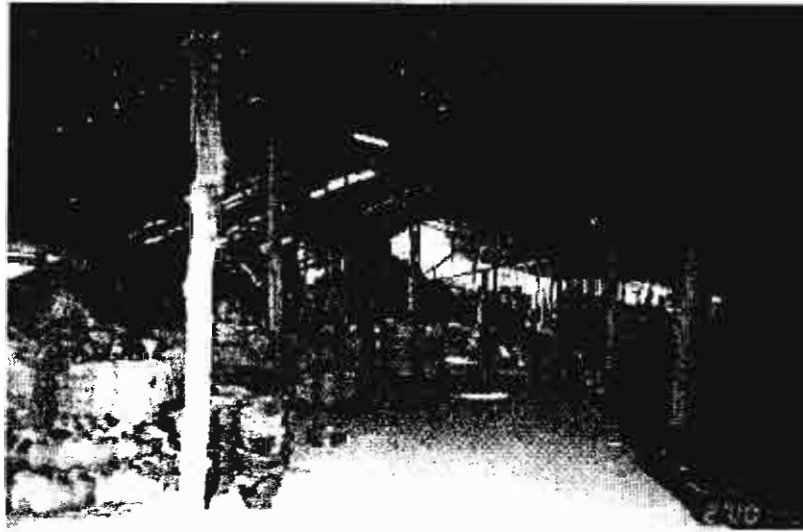
ประชากรบางส่วนตั้งร้านขายของชำ ร้านอาหารขนาดเล็ก ร้านจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผา มีประมาณ 15 %

รูปที่ 3.10 สภาพร้านค้า ข้างถนนสมเด็จ

3.2.5.4 อาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา

ประชากรในชุมชนบางครัวเรือน ทำเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ใช้แรงงานในครอบครัว บางคนเป็นผู้ดำเนินการจ้างลูกจ้างมาเป็นแรงงาน อาชีพเครื่องปั้นดินเผาเคยเป็นอาชีพที่มีเงินหมุนเวียนในธุรกิจเป็นจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันธุรกิจนี้จำนวนผู้ประกอบการเริ่มลดลง จำนวนผู้ประกอบการมี 10 %

รูปที่ 3.11 โรงงานผลิตเครื่องปั้นดินเผา

3.2.5.5 อาชีพเกษตรกรรม

ในอดีตอาชีพเกษตรกรรมทำนา ทำสวน มีจำนวนมาก เมื่อประชากรเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น พื้นที่ในการประกอบการเกษตรน้อยลง ประชากรหันไปประกอบอาชีพอื่น และมีแนวโน้มว่าอาชีพนี้จะหมดไป ปัจจุบันมีผู้ทำการเกษตรกรรมอยู่ประมาณ 5 %

รูปที่ 3.12 อาชีพปลูกผัก

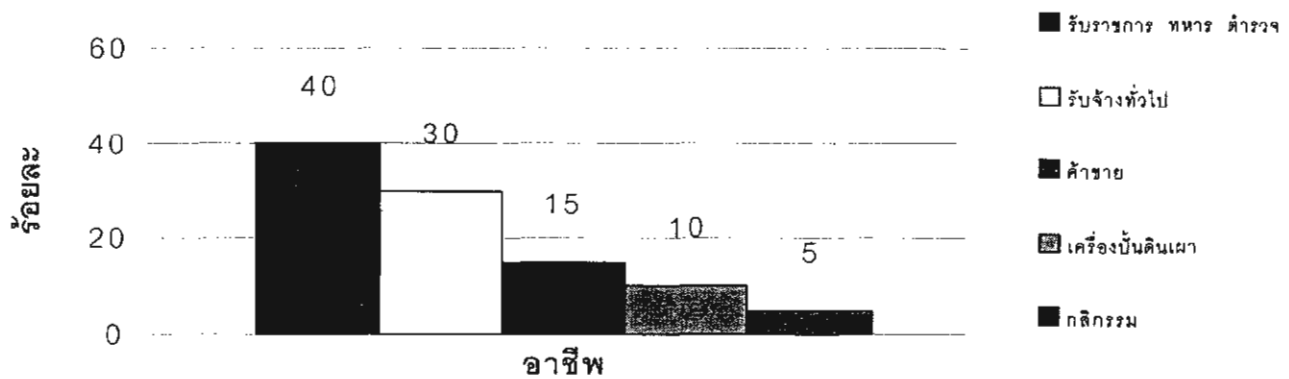
3.2.5.6 อาชีพอื่น ๆ

ได้แก่ ทำขนมจีน หล่อตุ๋กตาอมสิน เลี้ยงสุกร จับปลา เป็นต้น ซึ่งมีจำนวนน้อย

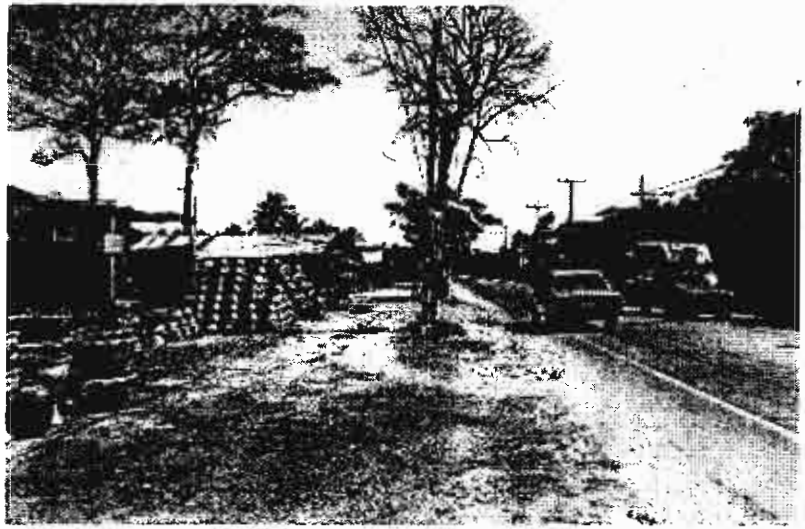
ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนผู้ประกอบการอาชีพ

ลำดับที่	อาชีพ	จำนวนร้อยละ
1	รับราชการ ทหาร ตำรวจ	40
2	รับจ้างทั่วไป	30
3	ค้าขาย	15
4	เครื่องปั้นดินเผา	10
5	เกษตรกรรม	5

กราฟแสดงจำนวนผู้ประกอบการอาชีพ

รูปที่ 3.13 แผนภาพแสดงสัดส่วนอาชีพต่าง ๆ

รูปที่ 3.14 ถนนสมเด็จพระเจ้าตากสินกลางชุมชน

รูปที่ 3.15 ถนนคู่ขนานในหมู่บ้าน

รูปที่ 3.16 ถนนลูกรังในชุมชน

3.2.4 การตั้งบ้านเรือน

การตั้งบ้านเรือนของประชาชนมีความหนาแน่นมาก กระจายไปทั่วทั้งชุมชน จุดเริ่มต้นของชุมชนคือ บริเวณหมู่ 6 บ้านท่าเตาไห ลักษณะการตั้งบ้านเรือน ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน คำนึงถึงความสะดวกในการทำกิจกรรม ดังนั้น เมื่อมองดูจะขาดความเป็นระเบียบ บ้านเรือนในบริเวณดังกล่าวจะมีเตาเผาเครื่องปั้นประกอบอยู่ด้วย

รูปที่ 3.17 ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

การตั้งบ้านเรือนในหมู่บ้านอื่นๆ จะมีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน กลุ่มเครือญาติจะตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณเดียวกัน เป็นคุ่ม ตามกลุ่มที่อพยพเข้ามา ซึ่งมีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มพืบลม้งสาหาร กลุ่มตระการพืชผล กลุ่มบ้านกุดลาด บ้านคือ กลุ่มผาแก้ว กลุ่มศรีเมืองใหม่ เป็นต้น ส่วนบ้านเรือนที่เข้ามาตั้งในระยะหลัง ๆ จะตั้งบ้านเรือนตามที่จัดสรรและโดยมากจะเป็นข้าราชการทหาร ตำรวจ เป็นต้น จะมีการสร้างบ้านเรือนที่มีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มแรก และมักจะแยกห่างออกมาจากชุมชนเหล่านั้น ส่วนบ้านเรือนที่ดัดดัดถนนส่วนหนึ่งจะปรับปรุงให้เป็นร้านค้า

รูปที่ 3.18 บ้านเรือนข้างถนนสมเด็จพระ (ถนนใหญ่)

รูปที่ 3.19 บ้านจัดสรร

3.2.5 ไฟฟ้า – ประปา

ในชุมชนเริ่มมีไฟฟ้าใช้ประมาณปี พ.ศ.2525 โดยมีเฉพาะข้างถนนสมเด็จพระเจ้าตากสินและในปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ทั่วถึงทั้งชุมชน น้ำประปามีใช้เฉพาะในบริเวณถนนสมเด็จพระเจ้าตากสิน หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 7 ส่วนหมู่ที่ 4, 5, 6, 8 และ 9 ไม่มีประปาใช้ ชาวบ้านต้องเจาะน้ำบาดาลใช้เอง

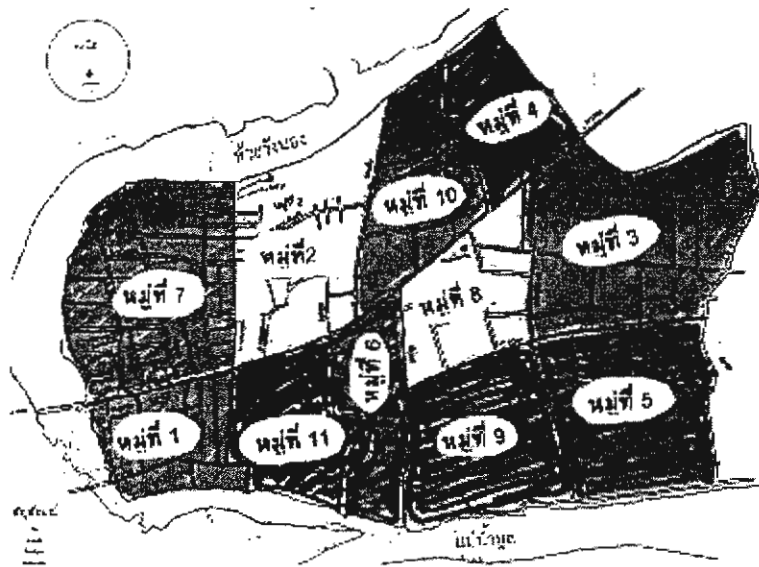

รูปที่ 3.20 บ่อน้ำบาดาล

3.3 โครงสร้างชุมชน

3.3.1 โครงสร้างประชากร ชุมชนบ้านปากห้วยวังนองมีประชากรที่อพยพมาจากต่างอำเภอต่าง ๆ เช่น อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอดุสิต อำเภอศรีเมืองใหม่ และตำบลข้างเคียง มีการตั้งบ้านเรือนกันอยู่เป็นกลุ่ม เป็นคุ่ม ดังนั้น ในระยะแรก ๆ ที่ยังไม่ตั้งเป็นหมู่บ้าน จึงมีผู้อาวุโสของกลุ่มเป็นผู้ดูแลต่อมาเมื่อมีถนนสมเด็จตัดผ่านชุมชน คนทั้งที่อยู่เก่าและพ่อค้า ข้าราชการได้เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ทั้ง 2 ฝั่งถนน ดังนั้น ในชุมชนจึงเริ่มมีประชากรที่มีอาชีพและกลุ่มชนหลากหลายมากขึ้น

3.3.2 การแบ่งเขตการปกครอง ในชุมชนแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน โดยใช้ถนนเป็นเส้นแบ่งเขตแดน ดังแสดงในรูป

รูปที่ 3.21 แผนที่ชุมชนแสดงการแบ่งเขตการปกครอง

3.3.3 โครงสร้างการปกครอง

ชุมชนมีการบริหารโดยผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นผู้ปกครอง ขึ้นตรงต่อนายอำเภอ และมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นคณะผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่บริหารตามพระราชบัญญัติการปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2537 ปรับปรุง 2542 ส่วนในชุมชนยังมีโครงสร้างการพัฒนาชุมชน โดยแบ่งออกเป็น คุ่มต่าง ๆ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน และมีตัวแทนอาสาสมัครสุขหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น ปัจจุบันชุมชนได้มีการจัดตั้งประชาคมหมู่บ้านขึ้นเพื่อทำประชาสังคมเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านของตน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นเครือข่ายของสหพันธ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย

3.3.4 โครงสร้างทางอาชีพของชุมชน

ชุมชนมีอาชีพต่าง ๆ ทั้ง ข้าราชการ ค้าขาย รับจ้างทั่วไป เครื่องปั้นดินเผา เกษตรกร เป็นต้น ผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ จะมีลักษณะที่แตกต่างกัน อาชีพข้าราชการส่วนมากเป็นคนประกอบอาชีพอยู่ก่อนแล้ว จึงอพยพเข้ามาอยู่ในชุมชน ส่วนอาชีพอื่น ๆ ส่วนมากจะเป็นคนในพื้นที่ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งอาชีพเครื่องปั้นดินเผาจะเป็นคนที่เคยทำงานในโรงงานปั้นในชุมชน แล้วจึงแยกตัวออกไปตั้งโรงงานเป็นของตนเอง คนที่ทำงานในโรงงานส่วนมากเป็นคนในครอบครัวหรือญาติ ๆ กันเอง ส่วนอาชีพเกษตรกรจะมีจำนวนน้อย ส่วนมากจะปลูกผักในชุมชนเองเพื่อเก็บขายส่งตลาดในเมือง

3.4 สถาบันการศึกษาในชุมชน

ชุมชนมีโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ คือ โรงเรียนบ้านปากห้วยวังนองและมีโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา คือ โรงเรียนปทุมพิทยาคม คนในชุมชนส่วนใหญ่จะเข้าเรียนในโรงเรียนทั้ง 2 นี้ แต่จะมีบางส่วนที่ไปเรียนโรงเรียนในเมือง เช่น โรงเรียนนารีนุกูล โรงเรียนเบญจมะมหาราช เป็นต้น ชุมชนยังมีการศึกษานอกโรงเรียนเข้ามาจัดการศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ ให้กับชุมชน ทั้งเป็นการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และหลักสูตรอาชีพต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจัดการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ให้แก่ผู้สนใจโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนตลอดทั้งปี ซึ่งที่ตั้งอยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 5 กม.

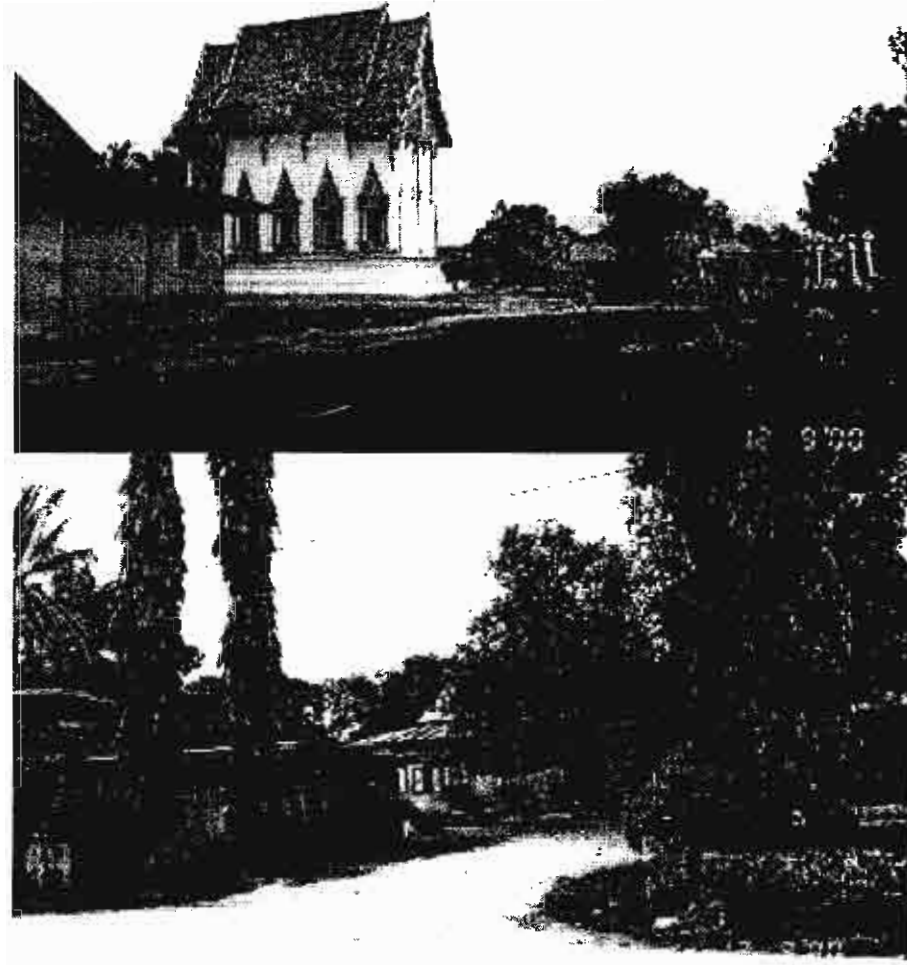
รูปที่ 3.22 สภาพโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง

รูปที่ 3.23 โรงเรียนปทุมพิทยาคม

3.5 สถาบันทางศาสนา

ชาวชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีวัดอยู่ 2 วัด คือ วัดใหม่ประชาสรรค์ และวัดมงคลโกวิทาราม ชาวบ้านในชุมชนบ้านปากห้วยวังนองใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการประกอบศาสนกิจร่วมกันทั้ง 2 วัด โดยใครสะดวกหรืออยู่ใกล้วัดใดก็จะไปร่วมศาสนกิจที่วัดนั้น หรือไปร่วมศาสนกิจทั้ง 2 วัด พระสงฆ์ สามเณร นอกจากจะปฏิบัติตามกิจของสงฆ์แล้ว ยังมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เช่น นำพาญาติโยมลอกผักตบชวาในห้วยวังนอง พัฒนาดถนนในชุมชน ขุดลอกคลองระบายน้ำ และพัฒนาจิตใจของพุทธศาสนิกชนในชุมชนในวันสำคัญต่าง ๆ ในพุทธศาสนา

รูปที่ 3.24 วัดใหม่ประสาธร์

3.5.1 วัดใหม่ประสาธร์ (วัดบ้านดงเจริญ)

วัดใหม่ประสาธร์ ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 บ้านดงเจริญ ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่ 10 ไร่ 2 งาน

วัดใหม่ประสาธร์ก่อตั้งมาเมื่อประมาณปี พ.ศ.2500 โดยครั้งแรกตั้งอยู่ที่ “คำสร้างข่า” ซึ่งอยู่ห่างจากที่ตั้งปัจจุบันประมาณ 1 กิโลเมตร มีพระภิกษุจำพรรษา 3 รูป (ไม่ปรากฏชื่อ)

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2508 ได้ย้ายวัดจาก คำสร้างข่า เข้ามาใกล้ชุมชนมากขึ้น เนื่องจากสมัยนั้นพื้นที่บริเวณ คำสร้างข่า เป็นป่ารกทึบไม่มีชาวบ้านอาศัยอยู่ ในครั้งนั้นมีพระภิกษุมหาจำพรรษาอยู่ 1 รูป

ต่อมาเมื่อ วันที่ 2 เมษายน 2512 ชาวบ้านในละแวกนั้นโดยการนำของพ่อใหญ่หนู ถินดี พ่อใหญ่พร ศักดิ์ศรี พ่อใหญ่จัด ร่วมวงศ์ ร่วมกับชาวบ้านอีกหลายคน ได้ปรึกษาหารือกันตกลงให้ย้ายที่ตั้งวัดอีก เนื่องจากเห็นว่ายังอยู่ห่างไกลจากชุมชน

พ่อใหญ่หนู ถินดี จึงเสนอถวายที่ดินจำนวน 4 ไร่ (ที่ตั้งปัจจุบัน) และมีผู้ซื้อถวายที่ดินร่วมอีก ได้ที่ดินประมาณ 10 ไร่ ในครั้งนั้นมี หลวงปู่เขียน สุกโร เป็นเจ้าอาวาส ได้เริ่มก่อสร้างเสนาสนะเรื่อยมา วัดก็มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ และในปี พ.ศ.2536 วัดได้ซื้อที่ดินเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวน 2 งาน

ในปี พ.ศ.2536 วัดได้เริ่มก่อสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่แล้วเสร็จสมบูรณ์และในปีนี้เอง เจ้าอาวาส หลวงปู่เขียน สุกโร ได้ถึงแก่กรรม พระจารย์จักรกฤษณ์ จนทโก ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสรูปต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ในแต่ละปี ในช่วงเข้าพรรษาจะมีพระภิกษุ สามเณร อยู่จำพรรษาประมาณ 20 รูป พอหลังจากออกพรรษา จำนวนพระภิกษุก็จะลดจำนวนลง

ปัจจุบันมี พระภิกษุ สามเณร จำนวน 16 รูป

ศิษย์วัด จำนวน 1 คน

รูปที่ 3.25 วัดมงคลโกวิทาราม

3.5.2 วัดมงคลโกวิทาราม (วัดบ้านปากห้วยวังนอง)

วัดมงคลโกวิทาราม ตั้งอยู่เลขที่ 60 ริมฝั่งตะวันออกของชลประทานห้วยวังนอง บ้านปทุม หมู่ที่ 7 ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่ 39 ไร่ 80 ตารางวา

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2495-96 อดีตเจ้าอาวาสวัดมหานาราม พระครูนวมกรรมโกวิท (หลวงปู่เณร) เป็นผู้บุกเบิกในการสร้างวัด บนพื้นที่ว่างเปล่า จ้างจองได้ ประมาณ 100 กว่าไร่ ซึ่งในขณะนั้นมีชาวบ้านอาศัยอยู่รายรอบ

เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2500 พระอธิการบุญ จตฺตสลฺโล (เดชบุญ) พร้อมด้วยพระภิกษุ 2 รูป และสามเณรอีก 2 รูปมาจำพรรษาในพื้นที่ดังกล่าว ทายกทายิกาได้ช่วยกันปลูกสร้างศาลาหลังเล็กๆ หลังคามุงหญ้าคา เพื่อให้เป็นสถานที่ประกอบกิจของสงฆ์

ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ.2509 ได้แบ่งขายที่ดินเพื่อนำเงินมาใช้เป็นทุนในการก่อสร้างศาลาการเปรียญ จำนวน 17 ไร่ ราคา 100,100 บาท และในวันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2510 ก็ได้รับการอนุญาตให้สร้างวัดได้

เมื่อได้รับการอนุญาตให้สร้างวัดได้ ชาวบ้านได้เรียกริเงินสมทบกับที่ได้จากการขายที่ จึงเริ่มก่อสร้างศาลาการเปรียญ เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ.2510 แต่ไม่สำเร็จเนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ แต่เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้มีสถานที่ในการประกอบกิจจึงสร้างศาลาไม้มุงสังกะสี เพื่อเป็นสถานที่ในการประกอบกิจของสงฆ์

ต่อมาเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ.2516 ได้รับอนุญาตให้ตั้งชื่อวัดใหม่ จากเดิมที่ชาวบ้านเรียกว่า วัดบ้านปากห้วยวังนอง เป็น วัดมงคลโกวิทาราม โดยเอาชื่อของพระครูนวมกรรมโกวิท ฐริปัญโญ ผู้ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกเริ่มการก่อสร้างวัดและในวันที่ 5 เมษายน พ.ศ.2517 ก็ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2517 พระอธิการบุญ จตฺตสลฺโล ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมงคลโกวิทาราม เป็นรูปแรก จนกระทั่งถึงปี พ.ศ.2536 พระครูสังฆรักษ์บุญ จตฺตสลฺโล (เจ้าอาวาสรูปแรก) ได้ลาสิกขาบท พระกิตติญาณโสภณ รองเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี (ในขณะนั้น) ได้รักษาการเจ้าอาวาสแทนชั่วคราว จนเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2537 พระมหาสมคิด เทวธมโม (ปัจจุบันได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตร ที่ พระครูสิริสุตวิมล) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมงคลโกวิทาราม จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันวัดมงคลโกวิทาราม มี	พระภิกษุ	20 รูป
	สามเณร	37 รูป
	ศิษย์วัด	13 คน
	อารามิกชน	4 คน

3.6 ผู้นำในชุมชน

ในชุมชนบ้านปากห้วยวังนองมีผู้นำทั้งเป็นทางการและผู้นำไม่เป็นทางการ ดังนี้

3.6.1 ผู้นำทางการมี 2 กลุ่มคือ

3.6.1.1 ผู้นำฝ่ายปกครอง สังกัดกระทรวงมหาดไทย ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในชุมชนบ้านปากห้วยวังนองมี 9 หมู่บ้าน ดังนั้น จึงมีผู้ใหญ่บ้านและกำนัน รวม 9 คน ดังนี้

ตารางที่ 3.3 ผู้นำหมู่บ้าน

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	อายุ	ระดับการศึกษา	อาชีพเดิม	หมู่ที่
1	นายจำลอง จาระจับ	45	ปวส.	ขายน้ำ	1
2.	นายจำเนียร ชุมจันทร์	49	ป.4	รับเหมาก่อสร้าง	2
3.	นายนิยม พึ่งวงศ์	36	ม.3	รับเหมาก่อสร้าง	3
4.	นายวันทา เวชคง	58	ป.4	ค้าขาย	4
5.	นายวิจิตร พาเรือง	53	ป.4	เครื่องปั้นดินเผา	5
6.	นายเพชร สายเมฆ	50	ป.4	เครื่องปั้นดินเผา	6
7.	นายสายันต์ หงษ์สุวรรณ	48	ป.4	รับเหมาก่อสร้าง	7
8.	นายจิม จินามณี	58	ม.ศ.3	อาชีพขายวัสดุก่อสร้าง	8
9.	นายสมยศ ถิ่นปทุม	38	ป.4	เครื่องปั้นดินเผา	9
10	นายบุญ ศรีคราม	50	ป.4	รับจ้างขับรถ	10
11	นายเสวียง ทุมมา	49	ป.4	ค้าขาย	11

3.6.1.2 ผู้นำฝ่ายบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อบต.ได้รับคัดเลือกจากหมู่บ้านละ 2 คน ดังนั้น จึงมี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 20 คน ได้แก่

ตารางที่ 3.4 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปทุม

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	อายุ	ระดับการศึกษา	อาชีพเดิม	หมู่ที่
1.	นายอรุณ บำบัดิ	28	ป.6	ฝ่ายขาย บ.ตั้งปัก	1
2.	นายบัณฑิต นิสล	42	ปริญญาตรี	ค้าขาย	1
3.	นายสมัย ชูหา	55	ป.4	ทำสวน	2
4.	นายไสว แสงอุบล	40	ป.6	รับจ้างทั่วไป	2
5.	นายอำพล ลือชา	46	ป.6	ค้าขาย	3
6.	นายบรรยง คำดี	46	ป.4	ค้าขาย	3
7.	นายทองสา อินทร์เลิศ	36	ป.7	ทำนา	4
8.	นายสุทิน มุ่งสิน	47	ปริญญาตรี	ทำนา	4

ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	อายุ	ระดับการศึกษา	อาชีพเดิม	หมู่ที่
9.	นายกนกชัย ชัยมาศ	53	ม.ศ.3	ค้าขาย	5
10.	นายพร อ่อนผิว	61	ป.4	ทำนา	5
11.	นายมน โน นุญสุข	41	ปริญญาตรี	ค้าขาย	6
12.	นายสุวิชา พูนเพิ่ม	30	ปวช.	รับจ้าง	6
13.	นายบุญหลาย หงษ์สุวรรณ	36	ป.6	รับจ้าง	7
14.	นายมงคล โสพัฒน	39	ป.4	ค้าขาย	7
15.	นายดิเรก บุญเชื้อ	50	ป.6	รับจ้าง	8
16.	นายคำกั๊ว จุมพล	56	ป.4	รับจ้าง	8
17.	นายประสาบ ผิวทอง	49	ม.3	ค้าขาย	9
18.	นายประกอบ โสมแผ้ว	44	ม.3	รับจ้าง(เครื่องปั้นดินเผา)	9
19.	นายวิรัชศักดิ์ พงษ์อนันต์	37	ม.ศ.5	ค้าขาย	10
20.	นายวินิจ ขลุ่ยทอง	48	ป.4	ทำนา	10

3.6.2 ผู้นำไม่เป็นทางการ ได้แก่

3.6.2.1 นักบวช (เจ้าอาวาส หรือ / และรูปอื่นๆ) ได้แก่

- 1) อาจารย์จักรกฤษณ์ จนทโก เจ้าอาวาส วัดใหม่ประชาสรรค์
- 2) พระมหาสมคิด เทวธมโม เจ้าอาวาส วัดมงคลโกวิทธารธรรม

3.6.2.2 ผู้อาวุโสหรือผู้ทรงภูมิปัญญา เป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านต่างๆ

ตารางที่ 3.5 ผู้อาวุโสหรือผู้ทรงภูมิปัญญา

ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	ภูมิปัญญาคน	อายุ	หมู่ที่
1.	นายกอง หอมหวาน	หมอธรรม	51	2
2.	นายถม สว่างงาม	หมอธรรม	50	6
3.	นายวันทา เวชคง	หมอสูตร	58	4
4.	นายแพง มากดี	หมอสูตร, หมอเป่า	53	5
5.	นายบัว ศรีมันตะ	หมอสูตร, เกษตรกรรม	52	9
6.	นายชาย คำสีล	หมอสูตร, หมอดู	51	7
7.	นางหมอน ดาวสุกร	หมอทรง	49	1
8.	นายคำภา จุมพระบุตร	หมอยาสมุนไพร	54	2

ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	ภูมิปัญญาคน	อายุ	หมู่ที่
9	นายเพชร สามถม	แกะลายปูนปั้น ลายคันทา	50	6
10	นายสาย แสนทวีสุข	แกะลายปูนปั้น ลายคันทา	63	7
11	นายบวร พงษ์พีระ	แกะลายปูนปั้น ลายคันทา	52	6
12	นายสอน ภาผล	เครื่องปั้นดินเผา	61	6
13	นายสมไทย ทิมพัฒน์	เครื่องปั้นดินเผา	40	6
14	นายจำเนียร ชุมจันทร์	เกษตรกรรม	49	2
15	นายสมัย น้าผล	เกษตรกรรม	55	2
16	นายลำพูน สายสมบัติ	เกษตรกรรม	49	6

3.7 ทรัพยากรในชุมชน

3.7.1 ป่าสาธารณะไม่มี พื้นที่ทั้งหมดเป็นที่จับจองแล้วทั้งสิ้น

3.7.2 ดิน ดินที่ใช้ปั้นเครื่องดินเผา โดยเฉพาะกระถาง และครก มีโดยทั่วไปทางด้านทิศใต้ของชุมชน ซึ่งเป็นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล ส่วนดินที่คุณภาพดีที่สามารถใช้ปั้นความละเอียด สามารถซื้อได้ที่อำเภอ อ.วารินชำราบ

3.7.3 พืชน ไม่มีต้องสั่งซื้อของต่างอำเภอ ปัจจุบันส่วนมากจะใช้ไม้ยูคาลิปตัส

3.7.4 น้ำ มีแหล่งน้ำเพียงพอ ทั้งจากอ่างเก็บน้ำห้วยวังนอง จากแม่น้ำมูล จากหนองปลาเหียม หนองท่มมีจันทร์และช่องปู่ตา

3.8 ความสัมพันธ์ของชุมชน

3.8.1 ความสัมพันธ์ภายในชุมชน

ภายในในชุมชนมีความสัมพันธ์กันในลักษณะต่าง ๆ เช่น การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ด้านศาสนา โดยมีประชาชนนิยมนำอาหารไปถวายพระที่วัดในตอนเช้าทุกวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันพระและวันสำคัญทางศาสนา ประชาชนมีโอกาสดูแลสนทนาแลกเปลี่ยนกันในเรื่องต่าง ๆ และเป็นโอกาสที่ผู้นำจะสามารถได้แสดงตนกับประชาชน ในงานประเพณีต่าง ๆ ประชาชนจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยมากเจ้าอาวาสจะเป็นผู้นำในการเชิญคณะกรรมการวัดมาประชุม และให้คณะกรรมการเป็นฝ่ายประสานงานกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนงานพัฒนาชุมชน เช่น การระดมทำความสะอาดถนน อ่างเก็บน้ำ ฝ่ายปกครองโดยกำนัน (ประธานฝ่ายบริหาร อบต. (เดิม)) จะเป็นฝ่ายประสานงานกับชาวบ้านในนามกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน อสม. โรงเรียน ความสัมพันธ์ภายในชุมชนจึงเกิดจากกิจกรรมทางศาสนา งานประเพณีและงานพัฒนาชุมชน นอกจากความสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วในชุมชนยังมีความสัมพันธ์กันในรูปของกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

3.8.1.1 กลุ่มเกษตรกรทำสวนปทุม เริ่มดำเนินการเมื่อปี 2522 มีเจ้าหน้าที่จากพัฒนาชุมชนเข้ามาส่งเสริม โดยการนำสมาชิกไปศึกษาดูงาน อบรมให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็น ปัจจุบันกลุ่มดังกล่าวไม่ได้ดำเนินการใดๆ อีกแล้ว

3.8.1.2 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้รับการส่งเสริมจากกรมการพัฒนาชุมชน เมื่อปี พ.ศ.2523 ปัจจุบันยังคงเหลืออยู่กลุ่มเดียว ดำเนินการร่วมกันระหว่างหมู่ที่ 2 กับหมู่ที่ 4 กิจกรรมที่ดำเนินการ คือออมทรัพย์และตั้งร้านค้าของกลุ่ม

3.8.1.3 กองทุนยา ได้รับการส่งเสริมเมื่อปี พ.ศ. 2532 แต่ดำเนินการอยู่ประมาณ 5 ปี โครงการดังกล่าวก็ยุติลง

3.8.1.4 กลุ่มผู้สูงอายุดำเนินการโดยสถานีนามัยตำบลปทุมเป็นผู้รับผิดชอบ ปัจจุบันยังคงดำเนินการอยู่ โดยเก็บเงินค่าฌาปนกิจช่วยเหลือศพฯ ละ 20 บาท

3.8.1.5 กลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียนทวีพรราชมงคล ดำเนินการโดยกลุ่มผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา เริ่มต้น เมื่อต้นปี 2539 โดยองค์การเคหะซึ่งเป็นองค์กรเอกชนเข้ามาช่วยเหลือให้เงินช่วยเหลือรับซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกให้ผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการสมัครเป็นสมาชิกและออมเงินกับกลุ่ม แต่ภายหลัง การดำเนินการมีปัญหา ดังนั้นทางองค์กรจึงเรียกเงินคืน ผู้ประกอบการได้ดำเนินการต่อมา โดยให้สมาชิกฝากเงินแล้วปล่อยกู้ให้สมาชิกที่จำเป็น แต่เนื่องจากเริ่มมีปัญหาด้านการเงินที่จะส่งคืนให้กลุ่มประกอบกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มในระยะที่ดำเนินการร่วมกับองค์กรเคหะ จึงทำให้สมาชิกบางคนเข้าใจผิดเรื่องความโปร่งใส จึงทำให้สมาชิกเริ่มไม่ส่งเงินกู้คืน ประกอบกับกรรมการได้เปลี่ยนวิธีดำเนินการจากเดิมเก็บเงินจากสมาชิกรวมมาเป็นการให้สมาชิกรับเงินมาชำระเอง ทำให้สมาชิกไม่ออมเงิน ไม่ส่งคืนทั้งเงินต้นและเงินดอกเบี้ย ถึงแม้จะมีการประชุมคณะกรรมการก็ครั้งก็ไม่มีการเคลื่อนไหวใดๆ อีกต่อไป แต่กลุ่มดังกล่าวก็ยังมีคณะกรรมการมีการออมเงินบ้างไม่ถึงร้อยละสิบของสมาชิก สรุปว่ากลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียนทวีพรราชมงคล ประสบปัญหาอย่างรุนแรงที่สุดจากการร่วมประชุมกับกลุ่มนี้จำนวน 3 ครั้ง พบว่า ผู้บริหารกลุ่มขาดภาวะผู้นำที่ดีหลายประการ เช่น ไม่เป็นนักพูด ไม่เชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจะมีทางแก้ไขได้ ไม่มีความสามารถในการประสานงานกับสมาชิก สุดท้ายคือมีความรับผิดชอบน้อยและมีความขัดแย้งของสมาชิกภายในกลุ่ม

3.8.1.6 กลุ่มอาชีพเครื่องปั้นดินเผาปี 2542 มีสมาชิกจำนวน 10 คน จัดตั้งโดยทำโครงการขอเงินอุดหนุนการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 50,000 บาท วิธีดำเนินการคือให้สมาชิกกู้เงินไปคนละ 5,000 บาท เพื่อใช้ซื้อวัสดุ เช่น ดินและฟืน ปัจจุบันเงินที่สมาชิกกู้ไปยังไม่ได้เคลื่อนไหวแต่อย่างใด

3.8.1.7 กลุ่มสหกรณ์เครื่องปั้นดินเผา ตำบลปทุม เป็นกลุ่มใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น สืบเนื่องจากการร่วมประชุมของนักวิจัยจำนวน 2 ครั้ง คือ เมื่อวันที่ 2 –3 มิถุนายน 2543 และวันที่ 16 กรกฎาคม 2543 โดยสมาชิกที่สนใจได้มาร่วมประชุมกัน โดยใช้ชื่อกลุ่มเป็น “กลุ่มสหกรณ์เครื่องปั้นดินเผาตำบลปทุม” วัตถุประสงค์คือ จะขอเงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลมาให้สมาชิกกู้ไปใช้ในการ

ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา โดยร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กำหนดกิจกรรมของกลุ่ม และได้แต่งตั้งกรรมการจำนวน 5 คน โดยเลือกจากสมาชิกที่สมัครทั้งสิ้น 16 คน กลุ่มดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นจากการผลักดันของนายเสถียรพร พงษ์พิระ โดยมีการยกประเด็นว่ามีพรรคการเมืองหนึ่งให้การสนับสนุนโดยจะให้เงินมาดำเนินการภายในกลุ่มซึ่งยังไม่ได้ระบุดอกเงิน

3.8.2 ความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกชุมชน

ในชุมชนมีความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ แนวดิ่งได้แก่ ความสัมพันธ์กับหน่วยงานการทุกฝ่าย เช่น ฝ่ายปกครอง ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบล กับโรงเรียน พัฒนาการ เกษตรตำบล เป็นต้น ส่วนราชการต่างๆ เหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นผู้นำสาร จากกระทรวง ทบวง กรมมายังประชาชน เพื่อให้ประชาชนนำไปปฏิบัติ เช่น การป้องกันยุงลาย การป้องกันไฟฟ้า การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า การเกษตรทหาร การทำเกษตรแบบพอเพียง เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนยังมีความสัมพันธ์กับองค์กร NGO ซึ่งมีรูปแบบความสัมพันธ์ทางด้านค้าขายกับภายนอก ส่วนความสัมพันธ์กับภายนอกซึ่งเป็นงานประเพณีก็คือ การทำสังฆทาน (ในบางชุมชนอาจเรียกว่า การทอดเทียน ทอดกลอง ทอดเสื่อ) ซึ่งจะ去做ในชุมชนอื่นทำให้ประชาชนที่ร่วมกิจกรรมทั้ง 2 ชุมชนมีความคุ้นเคยและนำไปสู่การร่วมกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป

3.9 ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

ในชุมชนนี้ยังยึดจารีต ขนบธรรมเนียมอย่างเคร่งครัดแม้ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ยึดถือฮีต 12 คอง 14 ดังนี้

1. เดือนอ้าย	บุญเข้ากรรม	คณะสงฆ์จะไปร่วมทำบุญที่วัดศรีแสงทอง
2. เดือนยี่	บุญอุณฺสาณ	ไม่ได้ถือปฏิบัติเนื่องจากไม่ได้ทำนา
3. เดือนสาม	บุญข้าวจี	ไม่ได้ถือปฏิบัติเนื่องจากไม่ได้ทำนา
4. เดือนสี่	บุญมหาชาติ	
5. เดือนห้า	บุญสงน้ำพระ	
6. เดือนหก	บุญบั้งไฟ	ไม่ได้ทำเนื่องจากไม่มีปู้ตา
7. เดือนเจ็ด	บุญกลางบ้าน	
8. เดือนแปด	บุญเข้าพรรษา	
9. เดือนเก้า	บุญข้าวประดับดิน	
10. เดือน	บุญข้าวสาก	
11. เดือน	บุญออกพรรษา	
12. เดือน	บุญกฐิน	

ประเพณีที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมมากได้แก่บุญเดือนสี่ หรือ บุญมหาชาติ และบุญกลางบ้าน ซึ่งผู้ร่วมงานจะมีทุกเพศทุกวัย

3.10 การเรียนรู้ของชุมชน

ชุมชนมีการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทั้งโรงเรียน สถาบันการศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน สำหรับการเรียนรู้ด้านอาชีพ และชนบประเพณีชุมชนได้เรียนรู้จากวัด ผู้นำภูมิปัญญา เช่น หมอธรรมชาติ หมอสมุนไพร หมอยาพื้นบ้าน การประกอบอาชีพ เช่น การปลูกผัก ทำนา จับปลา และทำเครื่องปั้นดินเผา พบว่าการศึกษาด้านอาชีพต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้จากการสังเกต และการทดลองปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ โดยเริ่มได้แต่จากลูกจ้างทั่วไป สังเกตการทำงานของช่างแล้ว สอบถามเพื่อทำความเข้าใจ จากนั้นจะทดลองปฏิบัติโดยตรง เมื่อมีปัญหาจึงขอคำปรึกษาจากช่างหรือผู้รู้ในเรื่องนั้น ๆ และนำกลับมาปรับปรุงงานของตน จนเกิดทักษะและสามารถนำไปประกอบอาชีพเป็นของตนเองได้ในที่สุด ช่างปั้นในชุมชนทุกคนเรียนรู้โดยวิธีนี้

3.11 ผลกระทบจากการประกอบอาชีพต่อชุมชน

ในการประกอบอาชีพในชุมชนได้ส่งผลกระทบเศรษฐกิจในทิศทางที่ดี แต่มีอาชีพบางอาชีพที่สร้างมลภาวะต่อสังคมจนถึงกับมีหนังสือร้องเรียนไปยังองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ การเลี้ยงสุกร การทำขมเงิน เนื่องจากส่งกลิ่นเหม็นรบกวน และอาชีพเครื่องปั้นดินเผา เนื่องจากควันจากการเผาไหม้รบกวนเช่นเดียวกัน ถ้าเป็นคนที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่จะทนกับกลิ่นควันไม่ได้ จนบางครั้งครัวต้องย้ายออกจากชุมชนไป

ความคิดเห็นและหัวข้อเสนอแนะของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินงานของโรงเรียน

กลุ่มผู้นำชุมชนได้มองความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนปทุมพิทยาคมกับชุมชนในกิจกรรมงาน กีฬา งานประเพณี งานรณรงค์กำจัดขยะ และการต่อต้านยาเสพติด ให้บริการด้านสนามแก่ชุมชน แต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนจากชุมชน และได้เชิญร่วมประชุมกับทางโรงเรียน ร่วมพัฒนาในชุมชน เนื่องในวันสำคัญต่างๆ โรงเรียนส่งตัวแทนร่วมประชุมประจำเดือนขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยไม่มีข้อแนะนำเพิ่มเติมใดๆ แต่มีคำถามที่เป็นการสะท้อนปัญหาของโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง ดังนี้

1. สถานที่โรงเรียนคับแคบ
2. น้ำเย็นสำหรับให้นักเรียนดื่มไม่เพียงพอ
3. ครูสอนนักเรียนไม่เต็มที่
4. ครูแบ่งกันเป็นกลุ่ม
5. โรงเรียนประถมศึกษาคควรมี 2 โรง
6. อยากทราบว่าเงินบริจาคให้โรงเรียน กรณีในงานศพต่างๆ ทางโรงเรียนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาคหรือไม่
7. อยากให้โรงเรียนออกมาสอนอาชีพให้แก่ชุมชน

บทที่ 4

อาชีพเครื่องปั้นดินเผาชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง

4.1 ประวัติความเป็นมาของอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

อาชีพเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง ได้เริ่มต้นขึ้นโดยนายสุวรรณ พงษ์พิระ ซึ่งเดิมได้ไปทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาที่จังหวัดราชบุรี ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายหลังได้แต่งงานกับสาวราชบุรี และได้ย้ายครอบครัวกลับมาอยู่จังหวัดอุบลราชธานี นายสุวรรณ พงษ์พิระ ได้นำความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาที่ได้ศึกษามาจากการทำงานในโรงงานมาประกอบอาชีพ ก่อนจะเข้ามาดำเนินการที่ชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง นายสุวรรณ พงษ์พิระ ได้เคยตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผาที่หนองคินจี้ (บริเวณทุ่งศรีเมืองในปัจจุบัน) แต่มีปัญหาเกี่ยวกับดิน ดังนั้นประมาณปี พ.ศ. 2500 จึงได้ย้ายเข้ามาตั้งโรงงานที่ชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง บริเวณบ้านสร้างทราย หมู่ 2 ต. ปทุม ซึ่งผู้ใหญ่พิน ภาผล ได้แบ่งที่ดินให้เป็นที่ตั้งโรงงาน บริเวณชุมชนนี้มีดินเหนียวที่สามารถใช้ปั้นได้ดี มีป่าอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นจึงมีความเหมาะสมต่อการทำเครื่องปั้นดินเผาอย่างยิ่ง(ทองใบ พงษ์พิระ, 15 มิ.ย. 43)

การทำเครื่องปั้นดินเผาในเวลาดังกล่าวนั้น นายสุวรรณ พงษ์พิระ ได้รับนายสอน ภาผล นายสมาน เชื้อจันทร์ นายหนู ขจัดภัย นายสวัสดิ์ สหัสจันทร์ และนายทองพล ขจัดภัย เข้ามาเป็นลูกมือ และได้ถ่ายทอดความรู้เรื่องเตาเผา และการทำเครื่องปั้นดินเผาทุกขั้นตอนให้กับบุคคลดังกล่าวทั้ง 5 คน แต่เนื่องจากทุกขั้นตอนต้องใช้แรงงานคนทั้งหมด เช่น การขุดดิน หามดิน เหยียบดิน นวดดิน ปั้นดิน เผา เป็นต้น ดังนั้นทุกคนต้องทำงานด้วยความเหน็ดเหนื่อย ในที่สุดบางคนก็ทำบ้างหยุดบ้างทำให้การผลิตมีปัญหา ดังนั้นอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาจึงปิดตัวเองลงในเวลาอันสั้น นายบวร พงษ์พิระ บุตรคนโตของนายสุวรรณ ได้กล่าวในที่ประชุมผู้ประกอบการในวันที่ 16 มิ.ย. 2543 ว่า เมื่อนายสุวรรณ พงษ์พิระ ได้ย้ายครอบครัวออกจากชุมชนไปอยู่บ้านคู่ และเปลี่ยนอาชีพเป็นการปั้นอิฐก่อสร้างแทนซึ่งทำอยู่จนถึง 10 ปี แต่นายสุวรรณ พงษ์พิระ ที่มีใจรักในงานเครื่องปั้นดินเผามากเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงคิดหาทางพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาแบบไฟฟ้ามาใช้ แทนชนิดที่ใช้เท้าถีบ ได้รับทุนจากอุตสาหกรรมจังหวัดเป็นเงิน 20,000 บาท เพื่อพัฒนาเป็นหมუნไฟฟ้า แต่โครงการดังกล่าวไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ กล่าวคือแทนหมუნไฟฟ้าที่สร้างขึ้นมาไม่สามารถใช้ปั้นดินได้ เนื่องจากมีปัญหาด้านการควบคุม กอรปกับช่วงเวลาดังกล่าวนายสุวรรณ พงษ์พิระ ได้สร้างตึกแถวเพื่อขายด้วย แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นจึงหยุดกิจการทำอิฐ ประมาณปี พ.ศ.2510 นายสุวรรณ พงษ์พิระ ได้ย้ายครอบครัวกลับมาอยู่บ้านปากห้วย บริเวณบ้านท่าเตาไห หมู่ 6 ในปัจจุบัน และได้หันกลับมาทำเครื่องปั้นดินเผาอีก โดยได้ร่วมมือกับอาจารย์พิศ ชูศักดิ์ อาจารย์ประจำศูนย์กลาง การฝึกอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี (สอ.ศอ.) ทำกระเบื้องมุงหลังคาพระอุโบสถเป็นหลัก จนถึงปี พ.ศ. 2515 ในช่วงเวลาดังกล่าว นายสุวรรณได้เริ่มปั้นกระถาง ครก และหล่อกระป๋องอมลิน ควบคู่กันไป โดยใช้แรงงานส่วนใหญ่จากคนในครอบครัว ได้แก่ ภรรยาและลูก ๆ การประกอบการใน

ช่วงเวลาดังกล่าวค่อนข้างจะเริ่มมีความมั่นคง เมื่อลูก ๆ แต่งงานมีครอบครัวก็แยกกันออกไปสร้างโรงงานเป็นของตนเอง ดังนั้น โรงงานเครื่องปั้นดินเผาจึงเริ่มขยายตัวออกไป นอกจากโรงงานของตระกูลพงษ์พิระแล้วก็เริ่มมีโรงงานของคนอื่น ๆ ตั้งขึ้นมาโดยเริ่มจากนายสอน ภาผล ที่เป็นบุคคลที่เคยเข้ามาฝึกงานและทำงานกับนายสุวรรณ เมื่อลูกคนอื่น ๆ ย้ายไปตั้งโรงงานใหม่ นายบวร พงษ์พิระ ลูกชายคนโตซึ่งไปศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาได้ลาออกมาฝึกการปั้นและในที่สุดก็ได้สืบทอดเจตนารมณ์ของนายสุวรรณ พงษ์พิระ ผู้เป็นพ่อ ต่อมาได้ตั้งโรงงานทำอิฐก่อสร้าง ขณะเดียวกันก็ได้หล่อกระปุกออมสินรูปสัตว์ออกจำหน่ายด้วย

นายบวรได้กล่าวถึงการขยายตัวของตลาดกระถางในวันเดียวกันว่า ประมาณปี พ.ศ.2518 กระถางเริ่มขายดี ในปีเดียวกัน อาจารย์จากวิทยาลัยครู (สถาบันราชภัฏ) ได้แก่ อาจารย์เชวง จันทร์สว่าง และอาจารย์สุเทพ พึ่งละออ ได้เข้ามาสั่งซื้อกระถางจากนายบวร พงษ์พิระด้วยในช่วงเวลานั้นยังมีความเชื่อว่าเตาเผาไม่สามารถจะสร้างโดยใช้อิฐก่อขึ้นมาได้ ต้องใช้การขุดคูมืองในดินเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่นายบวรได้รับหนังสือเครื่องปั้นดินเผาที่เขียนโดยอาจารย์ทวี พรหมพฤกษ์ จากอาจารย์ มนัส สุขสาย ซึ่งสอนอยู่ที่โรงเรียนสารพัดช่าง อุบลราชธานี จึงได้ศึกษาหาความรู้จากหนังสือเล่มดังกล่าว และได้ทดลองสร้างเตาแบบสี่เหลี่ยมขึ้นมาเผากระถาง ปรากฏว่าสามารถเผาได้ผลดี

นายบวร พงษ์พิระ ได้กล่าวถึงความร่วมมือกับโรงเรียนปทุมพิทยาคมในการพัฒนาเป็นหมุนไฟฟ้าว่า ประมาณปี 2521 ได้ต่อสายไฟฟ้าจากถนนใหญ่ (ถนนสมเด็จ) เข้าไปในโรงงาน อาจารย์วีระพล ส่องเสนา จากหมวดวิชาอุตสาหกรรม โรงเรียนปทุมพิทยาคม ได้มาปรึกษาการทำเป็นหมุนไฟฟ้า นายบวรได้เล่ารายละเอียดเป็นหมุนไฟฟ้าที่นายสุวรรณเคยทำเมื่ออยู่บ้านคูให้อาจารย์วีระพล ส่องเสนาฟัง ดังนั้นอาจารย์วีระพล ส่องเสนา จึงได้นำแนวความคิดดังกล่าวไปดัดแปลงและสร้างเป็นหมุนไฟฟ้าขึ้นมาจนสามารถใช้งานได้ แต่ก็ยังใช้ไม่สะดวกเพราะยังไม่สามารถควบคุมให้เครื่องหยุดและเดินได้โดยสะดวก นายบวรได้เห็นเครื่องที่อาจารย์วีระพล พัฒนาขึ้นมาสามารถใช้งานได้จึงร่วมกันออกแบบและนำความคิดนี้ไปพัฒนาต่อเพื่อให้เครื่องสามารถควบคุมการเดินและหยุดได้ โดยใช้ระบบกลัซเข้ามาช่วย และได้รับความร่วมมือจากร้านกรุงไทยกลการในการผลิตเป็นหมุนไฟฟ้า ในที่สุดก็สามารถพัฒนาขึ้นมาจนใช้งานได้และเป็นเครื่องต้นแบบที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นยังได้สร้างเครื่องนวดดินขึ้นมาใช้แทนการเหยียบดินด้วยแรงคน จากการประดิษฐ์เครื่องมือดังกล่าวขึ้นมา ทำให้กระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผามีความสะดวกสบายขึ้น และเครื่องมือเหล่านี้เองที่เป็นปัจจัยทำให้การทำอาชีพเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนบ้านปากห้วยวังนองขยายตัวขึ้นได้อย่างรวดเร็วในโอกาสต่อมา(ข้อสรุปจากที่ประชุมผู้ประกอบการ วันที่ 16 มีนาคม 2543)

ในปี พ.ศ.2523 ประชาชนนิยมปลูกต้นไม้กระถางประเภท ว่าน ช้างเผือก จันทน์ขาว บอนสี ฯลฯ ทำให้กระถางเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น (บวร พงษ์พิระ, 16 มี.ค. 43) แต่เนื่องจากกระถางมีคุณภาพต่ำกว่ากระถางจากปากเกร็ด จึงมีการพัฒนาคุณภาพกระถางโดยการเคลือบเคลือทำให้คุณภาพกระถางดีขึ้น และในขณะนั้นความต้องการกระถางขยายตัวมากขึ้น จึงมีผู้ตั้งโรงงานทำกระถางเพิ่มมากขึ้นอีก จำนวน 1 รายคือ นายสอน ภาผล ลูกศิษย์รุ่นแรกของนายสุวรรณ พงษ์พิระ

ในปี พ.ศ. 2525 ความต้องการกระถางมีสูงมาก ทำให้กิจการของผู้ผลิตกระถางมีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น จึงมีผู้ตั้งโรงงานเพิ่มมากขึ้น มีทั้งคนที่เคยทำงานในโรงงานช่างปั้นและโดยสามารถปั้นเองขึ้นรูปได้เอง และ ผู้ที่ไม่สามารถปั้นได้เองแต่มีทุนได้ตั้งโรงงานขึ้นมาเป็นจำนวนมาก ในช่วงเวลานั้นมีองค์กรเอกชน (NGO) คือองค์กรแคร์ ได้เข้ามาเยี่ยมชมกิจการ และได้ส่งกระถางขายส่งประเทศเนเธอร์แลนด์ ในปี พ.ศ.2527-2528 แต่ภายหลังเกิดปัญหาการชำระเงิน การติดต่อจึงยุติลง(บวร พงษ์พิระ, 16 มี.ค. 43)

ผู้ประกอบการยังได้ร่วมกันลำดับเรื่องราวที่เกิดขึ้นว่า ความต้องการกระถางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กิจการของผู้ประกอบการผลิตกระถางเจริญเติบโตตามลำดับ จำนวนผู้ประกอบการเพิ่มมากขึ้นและธนาคารได้ให้กู้เงินเพื่อมาตั้งโรงงานและเป็นเงินดำเนินการผลิต นอกจากนั้นองค์กรแคร์ยังได้เข้ามาส่งเสริมด้านการให้เงินกู้เพื่อจัดตั้งโรงงานแก่ผู้ประกอบการ เช่น การสร้างโรงเรือน การซื้อเครื่องมือ เช่น เครื่องนวดดิน เครื่องแป้นหมุนไฟฟ้า การสร้างเตาเผา รวมทั้งการจัดทำชั้นวางผลิตภัณฑ์ เป็นต้น นอกจากการใช้ทุนก่อสร้างโรงงานแล้ว องค์กรแคร์ยังได้ให้ทุนผู้ประกอบการไปศึกษาดูงาน การประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาทั้งในภาคกลาง ภาคเหนือ ทำให้ผู้ประกอบการมีความรู้และสามารถนำมาพัฒนาอาชีพของตนให้ดีขึ้น เช่น รูปแบบของการผลิตกระถาง การก่อสร้างเตาเผา ซึ่งได้พัฒนาเตาเผาที่ใช้การขุดเป็นอุโมงค์มาเป็นการก่อเป็นแบบเตามังกร หรือเตาจีนในปัจจุบัน

ตลาดกระถางยังคงขยายอย่างต่อเนื่อง จากบอนสี วานช้างเผือก จันทร์ขาว และเริ่มย่างเข้าสู่การขยายตัวของตลาดปียะเซียน ซึ่งทำให้ความต้องการกระถางยิ่งเพิ่มสูงขึ้น ที่ประชุมได้ร่วมสรุปเรื่องนี้ว่า เมื่อพ่อค้าคนกลางเพิ่มขึ้นทำให้เกิดการแย่งซื้อกระถางกันเอง ถึงขั้นยอมเข้าเตาเพื่อขอกกระถางด้วยตนเอง ผู้ผลิตเร่งการผลิตทั้งกลางวันกลางคืน เจ้าของโรงงานกระตุ้นให้ช่างเร่งทำงานโดยเพิ่มค่าแรงให้เป็นพิเศษและในช่วงเวลานี้เอง พ่อค้าคนกลางได้นำยาบ้าเข้ามาเผยแพร่ให้กับช่างซึ่งตรงกับความต้องการของช่างที่ต้องการทำงานให้ได้มาก ๆ ดังนั้นความต้องการใช้ยาบ้าจึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนทำให้ช่างป็นส่วนหนึ่งต้องใช้ยาบ้า และบางคนคิดขายจนไม่สามารถถอนตัวได้ ระยะนั้นรายได้จากการผลิตกระถางยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนดึงดูดใจให้หลายคนกู้เงินธนาคารเพื่อมาสร้างโรงงานผลิตกระถาง จากการสำรวจของนายวันทา เวชชงค์ กำนันตำบลปทุม เมื่อปี พ.ศ. 2540พบว่า มีจำนวนเตาเผาทั้งสิ้น 201 เตา

ในปี พ.ศ. 2539 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศเริ่มมีปัญหา ขณะเดียวกันผู้ผลิตกระถางก็มีจำนวนมากขึ้น ทำให้ยอดขายการผลิตสูงขึ้นเกินความต้องการของตลาด ราคากระถางถูกลง เนื่องจากการจำหน่ายตัดราคากันเอง นายลำพอง คัดทวี เภรณูญิกของกลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียนทวีพรราชมงคล กล่าวในวันประชุมกรรมการเครดิตยูเนียนว่า องค์กรแคร์ได้เข้ามาให้ทุนจัดตั้งกลุ่มรับซื้อกระถางของสมาชิก โดยมีข้อแม้ว่า สมาชิกต้องร่วมกันออมเงินด้วย ในระยะแรก ๆ การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่ต่อมาในปีเดียวกัน เริ่มมีปัญหาด้านการจัดการ สมาชิกเริ่มระแวงกันเอง ดังนั้น จึงได้รวบรวมเงินที่องค์กรแคร์ให้กู้โดยไม่มีดอกเบี้ยจำนวน 200,000 บาท ส่งคืนองค์กรแคร์ แต่ก็ยังค้างส่งอยู่จำนวน 3,000 บาท กลุ่มสมาชิกดังกล่าวยังคงร่วมกันออมต่อไปในรูปของกลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียน และได้จดทะเบียนกับสหกรณ์จังหวัด ในนามของกลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียน ทวีพรราชมงคล ดำเนินการโดยให้สมาชิกร่วมกัน

ออมและปล่อยให้สมาชิกกู้เงินเพื่อใช้ในการลงทุนการผลิต ในปี 2540 จากการตรวจสอบบัญชีของกลุ่มพบว่า มีหุ้นจำนวน 242,999 บาท และปล่อยให้สมาชิกกู้จำนวน 226,566 บาท ในปี พ.ศ. 2541 กลุ่มออมทรัพย์เริ่มมีปัญหา เนื่องจากสมาชิกไม่สามารถจำหน่ายกระถางได้ตามเป้าหมาย ทำให้สมาชิกบางส่วนไม่ส่งเงินค่าหุ้นและเงินยืม กอปรกับในช่วงนั้นเหรียญกษาณัติเงินเก็บเงิน ดังนั้น เมื่อย่างเข้าปี พ.ศ. 2542 สมาชิกเกือบทั้งหมดหยุดออมและงดจ่ายเงินกู้ นับว่าเป็นปัญหาที่ร้ายแรงต่อการดำเนินงานของกลุ่มต่อไปจนถึงปัจจุบันยังไม่มีมีการเคลื่อนไหวใด ๆ

ปัจจุบัน กิจกรรมการปั้นกระถางได้ทรุดตัวลงต่ำสุด การจำหน่ายกระถางลดลง ส่วนผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ยังพอดำเนินการต่อไปได้ เช่น ครก กระถางบัว เป็นต้น แต่ตลาดก็ยังแคบไม่สามารถขยายให้กว้างได้เช่นในอดีต ทำให้ผู้ประกอบการทยอยหยุดกิจการลงเรื่อย ๆ เมื่อปี พ.ศ. 2541 ขณะที่ผู้วิจัยเข้าสำรวจข้อมูลปรากฏว่า มีเตาที่ยังคงดำเนินการอยู่ถึง 120 เตา แต่ในช่วงที่ผู้วิจัยเข้าศึกษาข้อมูลในต้นปี พ.ศ. 2543 ปรากฏว่ามีจำนวนเตาที่ยังคงดำเนินการอยู่เพียง 56 เตา เท่านั้นเอง

4.2 กระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน

4.2.1 กระบวนการผลิตในระยะแรก

นายสอน ภาผล ได้กล่าวในที่ประชุมผู้ประกอบการในวันที่ 16 มีนาคม 2543 ว่า ในระยะเริ่มแรกของการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนบ้านปากห้วยวังนอง เป็นการผลิตที่ไม่มีเครื่องมือทุ่นแรงอะไรมากนัก นอกจากจอบ พลั่ว และแท่นหมุนชนิดเท้าถีบ ดังนั้น การเตรียมดินทุกขั้นตอนจึงใช้แรงงานคนทั้งสิ้น โดยมีวงจรการผลิตดังนี้

รูปที่ 4.1 แสดงขั้นตอนการเตรียมดิน

4.2.1.1 การขุดดิน เป็นการขุดดินเหนียวจากแหล่งดินโดยใช้ จอบ เสียม เป็นหลักจากนั้นจึงขนย้ายมายังที่เตรียมดิน ส่วนมากบ่อดินอยู่ใกล้ๆ บริเวณที่ตั้งของเตา

4.2.1.2.การชอยดิน เป็นการให้จอบสับดินให้แยกเป็นชั้นเล็กๆ เพื่อให้ดินเปื่อยยุ่ยได้ง่ายเมื่อเติมน้ำ

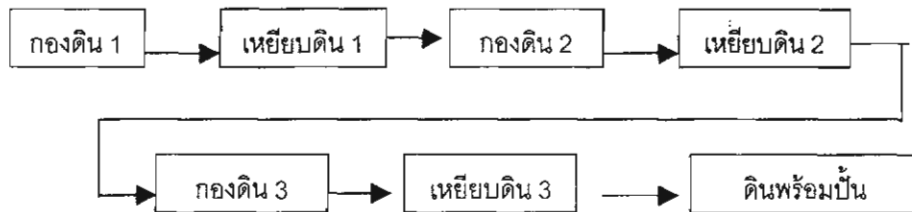
4.2.1.3.การเหยียบดิน เป็นขั้นตอนที่จะทำให้ดินผสมเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน และมีความอ่อนพอดีกับความต้องการของช่าง ขั้นตอนนี้เป็นการใช้กำลังและเวลามาก ซึ่งจะมีขั้นตอนในการเหยียบ ดังนี้

- 1) ขั้นตอนกองดิน 1 คือ ขั้นตอนการนำดินมากองกันให้เป็นกองสูง
- 2) ขั้นตอนเหยียบดิน 1 คือ ขั้นตอนที่คนจะขึ้นไปเหยียบบนกองดินโดยการเหยียบย่ำบนกองดินเพื่อให้กองดินราบเรียบลงกับพื้น
- 3) ขั้นตอนกองดิน 2 คือ ขั้นการตักดินที่เหยียบลงมาแล้วขึ้นไปกองให้เป็นกองสูงอีกครั้ง

- 4) ขั้นเหยียบดิน 2 คือ การเหยียบย่ำบนกองดินให้แผ่แบนราบเรียบ ลงกับพื้นดิน เช่นเดียวกับการเหยียบครั้งที่ 1

การเหยียบดินก็จะทำอย่างนี้ไปจน 3-5 รอบ จนกว่าดินจะเข้ากันดี และมีความอ่อนตาม

ความต้องการ

รูปที่ 4.2 แสดงขั้นตอนการเหยียบดิน

4.2.1.4 ขั้นการปั้นดิน

การปั้นดินสมัยแรก ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนเท้าถีบ โดยมีช่างปั้นทำหน้าที่ปั้น 1 คน และคนยืนถีบแป้นหมุนอีก 1 คน ดังนั้น การปั้นแต่ละครั้ง จะต้องมีจำนวนคน 2 คน

4.1.2.5 การเผา

การเผาผลิตภัณฑ์ในยุคแรกๆ มีความเชื่อว่าเตาเผาไม่สามารถจะสร้างขึ้นเป็นรูปเตาได้ ดังนั้น เตาจึงเป็นเตาอุโมงค์ โดยขุดตามริมฝั่งแม่น้ำ จึงทำให้การปั้นดินในสมัยแรกๆ ต้องทำตามริมฝั่งแม่น้ำมูลและขุดฝั่งน้ำมูลเป็นเตาอุโมงค์ และก็กลายเป็นท่าเรือของชุมชนในสมัยนั้น และเนื่องจากการปั้นสมัยนั้นจะมีการทำไหเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ท่าเตาไหจึงใช้เป็นชื่อชุมชนนี้ คือ บ้านท่าเตาไห หมู่ 6 ตำบลปทุม

4.1.2.6 การพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิต

จากที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า การผลิตในยุคแรก ไม่มีเครื่องทุ่นแรงใดๆ แต่ภายหลังได้มีการพัฒนาเครื่องมือทุ่นแรง เช่น เครื่องโมดิน แท่นหมุนไฟฟ้า ทั้งนี้ เนื่องจากนายสุวรรณ พงษ์พิระได้รับทุนอุดหนุนจากกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นเงิน 20,000 บาท จึงนำมาสร้างแป้นหมุนไฟฟ้า โดยใช้มอเตอร์เครื่องยนต์เป็นเครื่องจุด การออกแบบสามารถทำให้แป้นหมุนๆ ได้ แต่เนื่องจากความเร็วสูงเกินไป จึงไม่สามารถใช้งานปั้นได้ ต่อมาอาจารย์วีระพล ส่องเสนา โรงเรียนปทุมพิทยาคม ได้นำแนวคิดนี้ไปพัฒนาใหม่ ทำให้แป้นหมุนหมุนช้าลงจนสามารถใช้งานปั้นได้ แต่ยังมีปัญหาเพราะว่าไม่สามารถหยุดเครื่องตามขั้นตอนการปั้นได้ ดังนั้น นายบรร พงษ์พิระ บุตรชายของนายสุวรรณ พงษ์พิระ จึงได้ร่วมมือกับอาจารย์วีระพล ส่องเสนา ออกแบบเครื่องแป้นหมุนที่สามารถควบคุมการหมุนและการหยุดได้ จากนั้นจึงได้ปรึกษากับร้านกรุงไทยกลการจนสามารถพัฒนาให้เป็นหมุนสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เท้าเหยียบเหมือนเบรครถ นอกจากนั้นยังช่วยกันพัฒนาเครื่องนวดดินขึ้นมาทดแทนการเหยียบดินด้วย

แรงคนเครื่องมือทั้งสองชิ้นนี้ ทำให้การเตรียมดินและการขึ้นรูป มีความสะดวก จนทำให้คนฝึกปั้นได้ง่าย และถือว่าเป็นปัจจัยเล็กที่ทำให้เกิดอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเพิ่มขึ้นในชุมชนอย่างรวดเร็ว

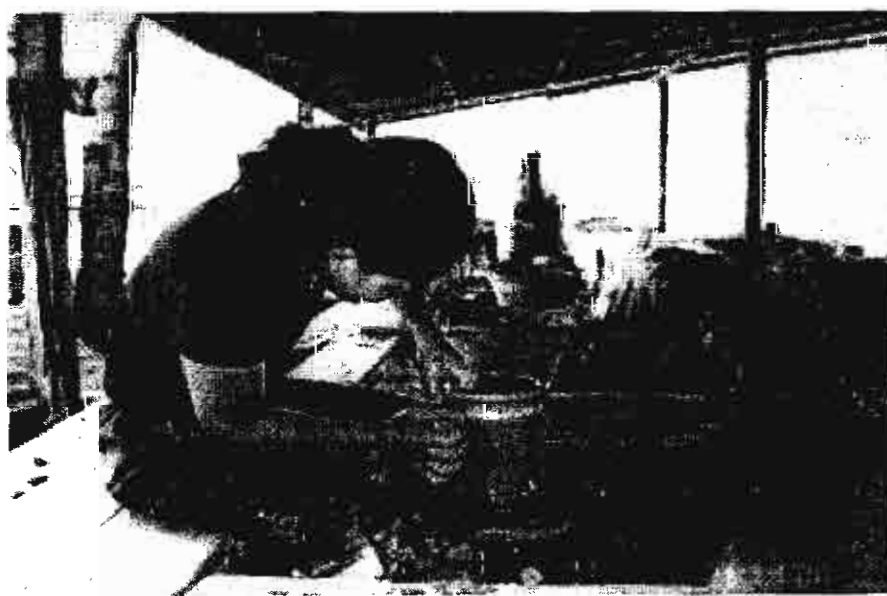
พัฒนาการของเตาเผา

เดิมเตาเผาจะสร้างขึ้นโดยชุมชนฝังแม่น้ำมูล และห้วยวังนอง ต่อมามีการสร้างเป็นเตาสี่เหลี่ยม โดย นายบวร พงษ์พิระ เมาได้ผลค่อนข้างดี เมื่อองค์กรเคร์เข้ามาช่วยพัฒนาโดยการให้ทุนแก่ผู้ประกอบการไป ศึกษาดูงาน และได้นำความรู้ที่ได้มาสร้างเป็นเตาจีน (เตามังกร) ดังเช่นในปัจจุบัน ส่วนการเผาเคลือบ กระเบื้องใช้เตากลม

4.2.2 รูปแบบการผลิตและการประกอบการในปัจจุบัน

4.2.2.1 รูปแบบการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนในปัจจุบัน จากการศึกษาโดยการสังเกต สัมภาษณ์ และประชุมผู้ประกอบการ และผู้นำ ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการผลิตของชุมชน ดังนี้

1) การขึ้นรูป ผู้ประกอบการที่ขึ้นรูปทั่วไปยกเว้นกระเบื้องหลังคาโบสถ์ และภาพลายประตู่โงง ผู้ประกอบการจะขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เช่น การปั้นครก กระดาง ไท อีออม กระดางบัว นกฮูก เป็นต้น ส่วนการขึ้นรูปกระเบื้องจะใช้เครื่องอัดขึ้นรูป สิ่งใดที่ใช้การอัดขึ้นรูปด้วยมือ ลวดลายใช้การแกะ ซึ่งมีรายละเอียดในชุมชน ดังนั้น จึงอาจสรุปว่า ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดใช้การขึ้นรูปแบบแป้นหมุน ดังรูป 4.3

รูปที่ 4.3 การขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนไฟฟ้า

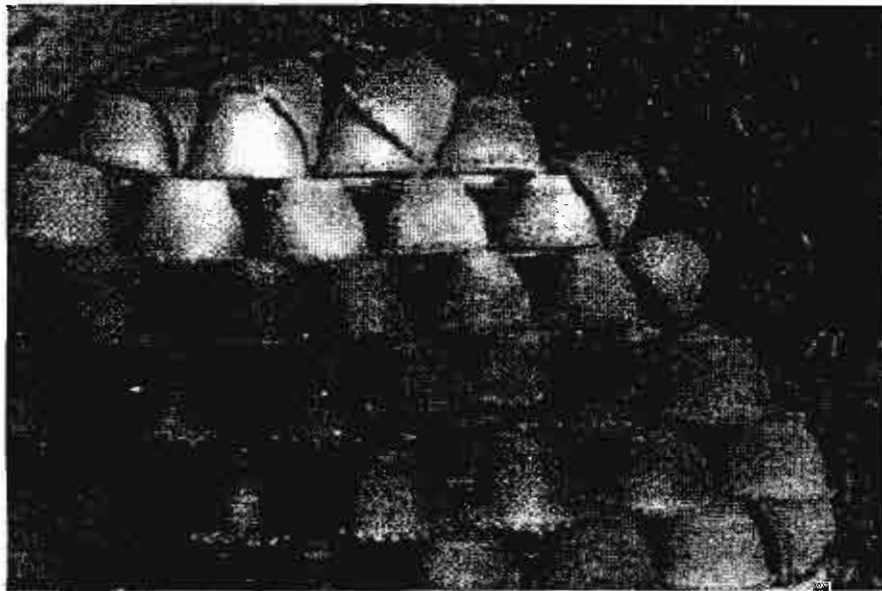
2) การเผาผลิตภัณฑ์ จะมีการเผาแตกต่างกันตามชนิดของผลิตภัณฑ์ ดังนี้

2.1) การเผากระถาง จะเผาโดยไม่เคลือบ ดังนั้น การเผาจะใช้อุณหภูมิต่ำประมาณ 900°C - 1000°C ชาวบ้านเรียกว่า การเผาแดง

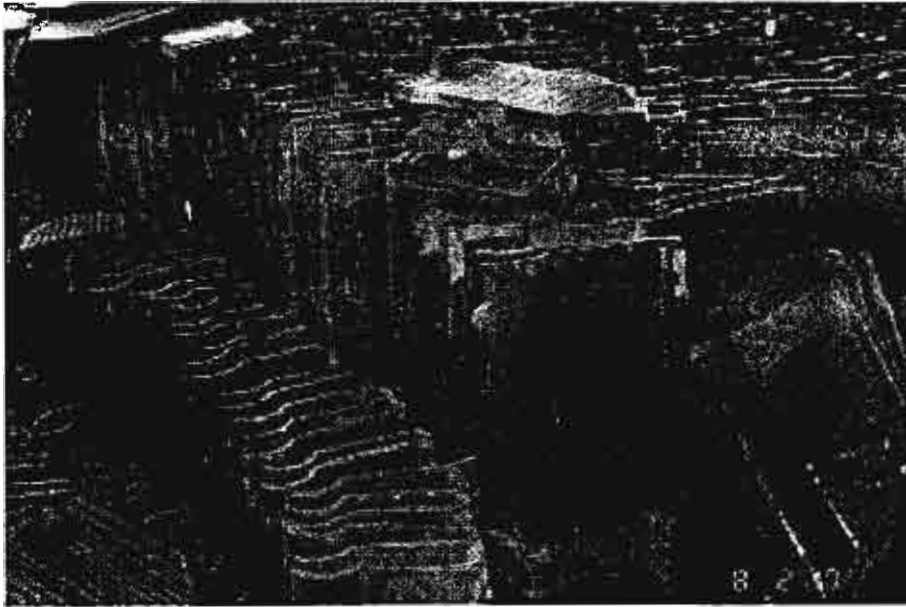
รูปที่ 4.4 การปั้นกระถาง

2.2) การเผาไห ครก และนกชุก จะเผาเคลือบเกลือ อุณหภูมิสูงกว่า $1,200^{\circ}\text{C}$ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะมีผิวมัน ชาวบ้านเรียกว่า การเผาดำ ใช้เตาอน (เตาจีน หรือเตามังกร)

รูปที่ 4.5 การเรียงกระถางในเตาเผา

2.3) การเผากระเบื้องมุงหลังคา จะเผา 2 ครั้ง คือ เผาดิบก่อน เพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ จากนั้นจะนำมาชุบน้ำเคลือบ ซึ่งเป็นเคลือบตะกั่ว แล้วเผาซ้ำอีก 1 ครั้ง ดังนั้น กระเบื้องจึงมีผิวมันสวยงาม

รูปที่ 4.6 กระเบื้องเคลือบ

การเผาผลิตภัณฑ์ในชุมชนเกือบทั้งหมดใช้เตามังกร ส่วนการเผากระเบื้องจะใช้เตากลมเชื้อเพลิงที่ใช้เป็นไม้ป่าและไม้ยูคาลิปตัส

รูปที่ 4.7 เตามังกร

รูปที่ 4.8 เตากลม

4.3 วัสดุที่ใช้ในกระบวนการผลิต

ที่ประชุมผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาวันที่ 16 มีนาคม 2543 มีข้อสรุปในเรื่องวัสดุและกรรมวิธีการผลิตดังนี้

4.3.1 ดิน (Clay)

เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ผู้ประกอบการใช้ดินเหนียวในท้องถิ่นทั้งหมด ซึ่งเป็นดินเหนียวดำ ถ้าเผาออกมาจะเป็นสีครีม สีแดง และดำ ขึ้นอยู่กับระดับอุณหภูมิการเผา ผู้ประกอบการจะซื้อดินจากผู้ขุด (และส่งดิน) จากแหล่งดินโดยแทบไม่มีโอกาสได้เลือกดินเลย เมื่อผู้ขายพบแหล่งดินก็จะนำมาจำหน่ายให้ โดยดินเหล่านี้ไม่ได้คัดเลือกดินหรือคัดคุณภาพของดิน ผู้ส่งดินจะนำมาเทกองไว้ข้างๆ โรงงาน ดังภาพ 4.9

รูปที่ 4.9 แสดงการกองดินของผู้ประกอบการ

ดินที่นำมาขึ้นรูป นอกจากจะใช้ดินดำแล้วผู้ผลิตยังใช้ดินแดง (ดินสีขาว + ดินลูกรัง) มาผสม จากการสอบถามนายสมยศ ถิ่นปทุม และนายสมชาย แซ่กอ ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาให้คำอธิบายว่า สาเหตุที่ต้องนำดินแดงมาผสมก็เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความทนไฟสูง และยังขยายความต่อไปว่า ดินดำซึ่งเนื้อละเอียด เมื่อเผาสุกแล้วจะเก็บน้ำได้ แต่ถ้าเผาสูงเกินไปจะไม่สามารถทรงตัวได้ ผลิตภัณฑ์จะบิดเบี้ยว ส่วนดินแดงจะทนไฟได้สูงกว่า เผาแล้วจะไม่บิดเบี้ยว แต่มีข้อเสียตรงที่ผลิตภัณฑ์ไม่สามารถเก็บน้ำได้

ราคาและวิธีการซื้อดิน

ผู้ผลิตนิยมซื้อดินจากพ่อค้าขายดิน นายสมยศ ปทุมศรี ได้กล่าวถึงเรื่องการซื้อขายดินว่า ราคาดินจะแตกต่างกัน กรณีซื้อในระหว่างที่ผู้ขายดินกำลังตัดจากบ่อดิน จะซื้อได้ราคาประมาณรถละ 1,000-1,200 บาท แต่ถ้าซื้อดินที่ผู้ขายเก็บสะสมไว้นาน จะซื้อแพงกว่า 200-400 บาท การจ่ายเงินก็มี 2 แบบ คือ จ่ายเงินสดราคาจะถูกลงและจ่ายเงินเชื่อราคาจะสูงกว่าเล็กน้อย

4.3.2 ฟืน

เป็นเชื้อเพลิงที่ใช้เผาผลิตภัณฑ์ เมื่อสมัยก่อน ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ การหาฟืนจึงทำได้ง่าย แต่ปัจจุบันป่าหมดไปต้องซื้อฟืนจากพ่อค้าขายฟืน ซึ่งมี 2 ประเภท คือ 1) ฟืนไม้ป่าธรรมชาติ โดยมากจะได้จากการบุกร้างถางพงของประชาชน แล้วไถ่รถบรรทุกเข้ามาขายให้ถึงหน้าเตา และ 2) ฟืนไม้ยูคาลิปตัส ซึ่งพ่อค้าจะนำมาขายให้ถึงที่เช่นเดียวกัน แต่ราคาไม้ยูคาลิปตัสจะสูงกว่า ปัจจุบันฟืนส่วนใหญ่เป็นไม้ยูคาลิปตัส การเก็บฟืน สังเกตจากภาพที่ 4.10 และ 4.11

รูปที่ 4.10 กองฟืนไม้ป่า

รูปที่ 4.11 ฟืนไม้ยูคาลิปตัส

ราคาและการซื้อขายฟืน

ผู้ขายฟืนจะเข้ามาสำรวจความต้องการของผู้ผลิตว่า จะใช้ฟืนเมื่อไร จำนวนเท่าไร และจ่ายเงินอย่างไร จากนั้นก็จะไปตัดฟืนมาส่งให้ ในฤดูแล้งการขนส่งจะทำให้ได้สะดวกดังนั้นราคาจึงถูก ส่วนฤดูฝนจะขนส่งลำบากราคาจึงแพงกว่า และปัจจุบันฟืนไม้ยูคาลิปตัสจะหาได้ง่ายกว่า แต่ราคาแพงกว่าไม้ป่า ราคาซื้อขายประมาณ

1. ไม้ยูคาลิปตัส	รถ 4 ล้อ	ราคาคันละ	1,200 บาท
	รถ 6 ล้อ	ราคาคันละ	3,000 บาท
2. ไม้ป่ารวม	รถ 4 ล้อ	ราคาคันละ	800 บาท
	รถ 6 ล้อ	ราคาคันละ	2,500 บาท

ในกรณีจ่ายเป็นเงินสดราคาจะถูกลง 100-500 บาท

4.3.3 เกลือ ใช้ในการเคลือบผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะใส่สารเข้าไปในเตา ในขณะที่เผาผลิตภัณฑ์ประมาณ อุณหภูมิ 1,200°C เกลือจะเข้าไปเกาะที่ผิวผลิตภัณฑ์ และจะช่วยให้วัสดุที่ผิวของผลิตภัณฑ์หลอมตัวได้เร็วขึ้น เพราะว่าเกลือแฉะจะช่วยลดจุดสุกตัวของดิน และหลอมกลายเป็นเคลือบเคลือบผิวผลิตภัณฑ์ได้ เกลือที่ใช้เป็นเกลือสินเธาว์ที่เป็นผลึกเม็ดใหญ่ เกลือ 1 ถุง บรรจุ 50 กก. ขายราคา 70-80 บาท พ่อค้าเกลือจะบรรทุกธมาส่งถึงที่

4.4 กระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นแบบง่าย ๆ ผู้ประกอบการจะมีขั้นตอนการผลิตจนถึงจำหน่ายเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. เตรียมดิน
2. การขึ้นรูป
3. การตากแห้ง
4. การบรรจุของเข้าเตา
5. การเผา
6. การโหลดของออกจากเตาเตรียมจำหน่าย

4.4.1 ขั้นเตรียมดิน มีขั้นตอนการเตรียมดิน ดังนี้

4.4.1.1 ผู้ผลิตจะชอยดินที่จะใช้ให้แยกออกจากกองดินใหญ่ เพื่อพรมน้ำให้เปียกชื้น แล้วคลุกด้วยผ้าพลาสติกหรือกระสอบทิ้งไว้ประมาณ 2-3 วัน เพื่อให้ดินเข้าน้ำอย่างทั่วถึงเมื่อนำไปนวดในขั้นตอนต่อไป ดินจะได้ยุ่ยตัวรวมกันได้ง่ายขึ้น

4.4.1.2 ขั้นตีดิน เป็นขั้นตอนที่นำดินที่หมักไว้แล้ว 2-3 วัน มาเข้าเครื่องตีเพื่อให้เข้ากัน โดยจะให้ดินผ่านเครื่องประมาณ 2-3 ครั้ง ก่อนจะนำไปเข้าเครื่องนวดอัดดิน ในกรณีผู้ผลิตไม่มีเครื่องนวดอัดดิน ก็จะเอาดินเข้าผ่านเครื่องตีดินมากกว่า 3 ครั้ง ในกรณีนี้ก่อนขึ้นรูปต้องนวดด้วยมืออีก 1 ครั้ง แต่ในกรณีที่มีเครื่องนวดอัดดินก็จะนำไปเข้าเครื่องต่อไป

รูปที่ 4.12 เครื่องตีดิน

4.4.1.3 ขั้นนวดอัดดิน เป็นขั้นตอนที่นำดินที่ผ่านเครื่องตีดินมาแล้ว 2-3 รอบ มาเข้าเครื่องนวดดิน ซึ่งจะเป็นการนวดดินและอัดดินออกมาเป็นแท่งและเป็นการไล่ฟองอากาศออกจากเนื้อดินด้วย ในกรณีนี้ดินจะนำไปขึ้นรูปโดยไม่ต้องนวดอีกเลยก็ได้

รูปที่ 4.13 เครื่องอัดดิน

รูปที่ 4.14 การนวดดินด้วยมือ

มีบางรายออกแบบเครื่องดีและเครื่องนวดอัดรวมเป็นตัวเดียวกัน โดยให้เครื่องดีอยู่ข้างบนแล้วผ่านลงข้างล่าง ซึ่งมีเครื่องนวดอัดดินติดอยู่

ดินที่ผ่านเครื่องนวดอัดดินแล้วจะนำมากองรวมกันไว้ โดยใช้ผ้าพลาสติกหรือกระสอบมาคลุมเอาไว้เพื่อป้องกันความชื้นไม่ให้ระเหยออกจากดิน เพื่อไม่ให้ดินแข็งตัวก่อนจะนำไปขึ้นรูปผลิตภัณฑ์

4.4.2 **ขึ้นรูป** ขั้นนี้จะมีคนช่วยกันอย่างน้อย 2 คน คือ ช่างปั้นกับคนยกดิน และผลิตภัณฑ์ การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจะมีหลายขนาด โดยมากมักจะกำหนดขนาดโดยใช้น้ำหนักของดิน เช่น ภาชนะปลูกต้นไม้ จะมีขนาดตั้งแต่ 1 ½ กก. ไปจนถึง 5 กก. ซึ่งเป็นภาชนะขนาดใหญ่ ดังนั้น คนยกดิน หรือจะเรียกว่า ผู้ช่วยช่างก็ได้ จะทำหน้าที่ชั่งน้ำหนักดิน แล้วนำดินมาส่งให้ จากนั้นก็จะยกภาชนะไปตากแห้ง ในการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์จะใช้การขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนไฟฟ้า การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ของช่างโดยทั่วไปจะ ไม่มีการตกแต่งผลิตภัณฑ์

รูปที่ 4.15 การปั้นผลิตภัณฑ์

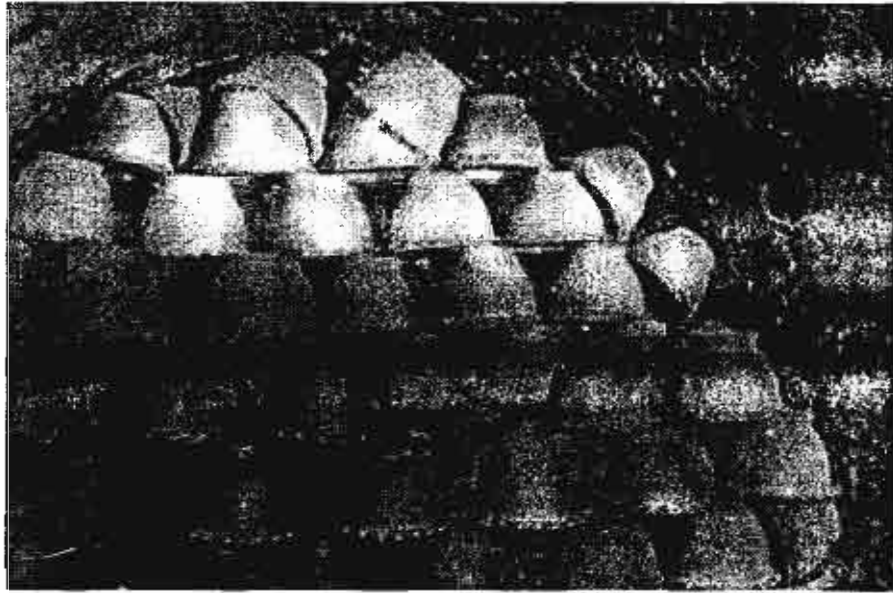
รูปที่ 4.16 การขึ้นรูปกระถาง

4.4.3 ขั้นการตากผลิตภัณฑ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้ผลิตจะนำผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นรูปแล้วไปตากแห้งโดยวางไว้บนชั้นตากผลิตภัณฑ์ ซึ่งทำจากไม้เป็นชั้น ๆ หรือ ตากบนพื้นดิน เพื่อรอให้ผลิตภัณฑ์แห้งก่อนแล้วนำเข้าเตาเผาต่อไป

รูปที่ 4.17 การตากผลิตภัณฑ์

4.4.4 ขั้นบรรจุผลิตภัณฑ์เข้าเตาเผา เป็นขั้นตอนที่ผู้ผลิตจะนำผลิตภัณฑ์เข้าเตาเพื่อเผาให้สุกตามความต้องการ เนื่องจากการเผาแต่ละครั้ง มีผลิตภัณฑ์จำนวนมากเป็นพันชิ้น ดังนั้น จึงต้องใช้เวลาและการจัดเรียงผลิตภัณฑ์ให้เป็นระเบียบและมีเส้นทางเดินของลมร้อนได้สะดวก

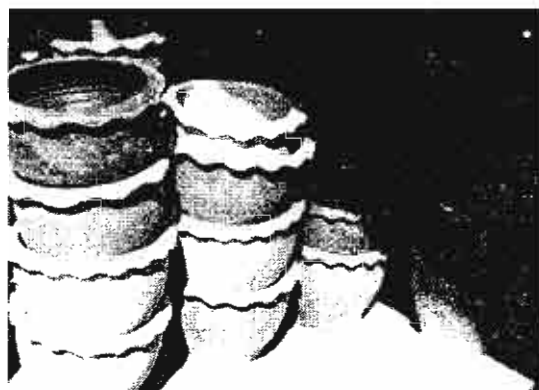
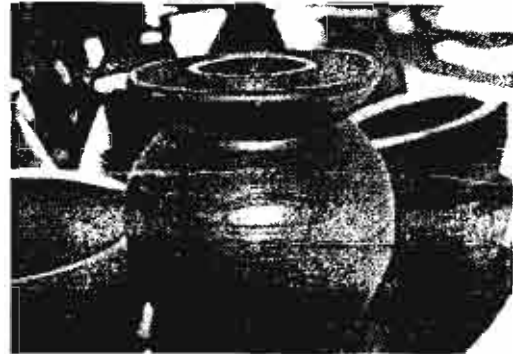
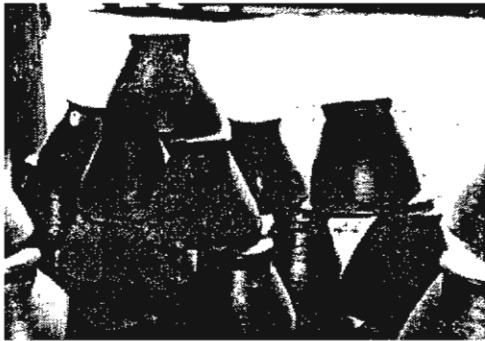
รูปที่ 4.18 การบรรจุผลิตภัณฑ์เข้าเตาเผา

4.4.5 ขั้นตอนการเผาผลิตภัณฑ์ หลังจากโหลคของเข้าเตาเสร็จแล้ว จะทำการปิดประตูเตาจากนั้นจะเริ่มจุดไฟอุ่นเตา การอุ่นเตาจะใช้ฟืนเพียงเล็กน้อยจุดที่ปากเตาให้ไฟอ่อน ๆ เพื่อให้ความร้อนไล่ความชื้นภายในผลิตภัณฑ์ให้หมดไป ใช้เวลาประมาณ 1 วัน จากนั้นจะเร่งไฟให้แรงขึ้นไปเรื่อย ๆ ถ้าการเผากระถางจะใช้เวลาเผาในขั้นนี้ประมาณ 1 วัน รวมเป็นการเผาประมาณ 2 วัน ในขั้นเผาช่วงที่ 2 หรือ การเร่งไฟนั้นจะมีการสังเกตสีของผลิตภัณฑ์ว่าสุกหรือยัง ผลิตภัณฑ์จะเริ่มสุกจากปากเตาไปเรื่อย ๆ ดังนั้น เมื่อผลิตภัณฑ์สุกไปถึงตาไฟใดก็จะเติมฟืนเพิ่มไฟในตานั้น ๆ เข้าไป โดยหยุดเติมฟืนที่ปากเตา และเมื่อเห็นว่าช่วงตาแรกสุกแล้วก็จะเติมฟืนในตาถัดไป ทำอย่างนี้จนครบทุกตา เมื่อผลิตภัณฑ์สุกทั้งหมดก็จะปิดเตา โดยใช้อิฐมาก่อปิดปากเตาและตาไฟ ทิ้งไว้ 3-5 วัน เพื่อให้เตาเย็น

รูปที่ 4.19 การเผาผลิภัณฑ์

4.4.5 ขั้นการนำผลิภัณฑ์ออกจากเตา เป็นขั้นตอนที่ยกผลิภัณฑ์ออกจากเตาจัดเรียงไว้เพื่อรอจำหน่ายให้กับพ่อค้าต่อไป ผู้ผลิตจะคัดคุณภาพของผลิภัณฑ์อย่างหยาบ ๆ โดยดูว่าผลิภัณฑ์ที่มีความสมบูรณ์จะจัดเก็บไว้ต่างหาก จากส่วนที่เสีย ซึ่งอาจเป็น ร้าว เป็นคั่น ผู้ผลิตเรียกของพวกนี้ว่า ผลิภัณฑ์แเอ็ก ซึ่งจำหน่ายในราคาต่ำกว่า

รูปที่ 4.20 รูปผลิตภัณฑ์

4.5 ผู้ประกอบการ

การประกอบการเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนประกอบด้วยบุคคล 3 กลุ่ม คือ

1. ผู้ลงทุน หมายถึง คนลงทุนสร้างเตาเผา โรงเรือนหรือโรงงาน เครื่องมือ เครื่องจักร จัดหาวัสดุในการผลิตทุกชนิด

2. ช่าง หมายถึง คนปั้นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์

3. แรงงาน หมายถึง คนที่ทำหน้าที่เตรียมดิน นวดดิน ยกผลิตภัณฑ์และการเผา

ดังนั้น การแบ่งประเภทของการประกอบการ ผู้ศึกษาได้พิจารณาองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้มาเป็นตัวแบ่ง ซึ่งสามารถจำแนกการประกอบการออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 เป็นการประกอบการที่ผู้ประกอบการลงทุนและควบคุมการผลิต โดยจ้างช่าง (องค์ประกอบที่ 2) และแรงงาน (องค์ประกอบที่ 3) ทั้งหมด โดยที่ผู้ประกอบการไม่เป็นช่างและไม่ใช้แรงงาน

ประเภทที่ 2 เป็นการประกอบการที่ผู้ประกอบการเป็นผู้ลงทุนควบคุมการผลิตเอง เป็นช่างปั้น (องค์ประกอบที่ 2) เอง และใช้แรงงาน (องค์ประกอบที่ 3) ในครอบครัว แต่ในกรณีที่ต้องการเพิ่มการผลิตผู้ประกอบการประเภทนี้จะจ้างช่างและแรงงานเพิ่มเติม

ประเภทที่ 3 เป็นการประกอบการที่ผู้ประกอบการเป็นผู้ลงทุนควบคุมการผลิต โดยจ้างช่าง (องค์ประกอบที่ 2) แรงงานใช้แรงงานครอบครัว ร่วมกับแรงงานที่จ้างเป็นบางส่วน

ลักษณะการประกอบการเป็นการประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน ซึ่งหมายถึง มีคนรับผิดชอบแบบไม่จำกัดค่าใช้จ่าย โดยครอบครัวเดียว การรวมกลุ่มประกอบการจะมีเฉพาะในกลุ่มเครือญาติ

4.6 การตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

4.6.1 การจำหน่าย

เมื่อผู้ผลิตได้คัดเลือกผลิตภัณฑ์ออกมาแล้ว จะแยกวางไว้เป็นส่วนใหญ่สำหรับผู้ที่มีลูกค้าประจำจะเก็บไว้ให้ครบตามจำนวนเพื่อรอการขนส่งต่อไป ส่วนมากลูกค้าประจำจะอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนรายที่ไม่มีลูกค้าประจำจะเก็บไว้รอจำหน่ายให้กับพ่อค้าซึ่งมี 2 ประเภท(สมชาย แซ่กอ, 25 เม.ย. 43)

1. ลูกค้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง ส่วนมากจะเป็นเจ้าของรถที่สามารถมารับซื้อเพื่อไปขายส่งให้พ่อค้าปลีก หรือเจ้าของสวนอีกต่อหนึ่งส่วนมากจะเป็นพ่อค้าที่มาจากต่างจังหวัด เช่น จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดอุดร จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเลย จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดเชียงราย เป็นต้น ส่วนมากจะใช้รถหลักกลาง ส่วนพ่อค้าภายในจังหวัดอุบลราชธานีจะใช้รถสี่ล้อเล็กที่ซื้อไปเร่ขายตามต่างอำเภอ พ่อค้าเหล่านี้ต่างก็มีความสำคัญในการทำตลาดให้แก่ผู้ผลิตเป็นอันมาก เพราะผู้ผลิตไม่สามารถจะนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายได้เอง ดังนั้นเมื่อจำนวนพ่อค้าคนกลางลดลง ผู้ผลิตจะมีปัญหาการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทันที

2. ลูกค้าทั่วไป ซึ่งมักเป็นเจ้าของสวนหรือผู้ที่จะต้องใช้ผลิตภัณฑ์เอง การจำหน่ายในส่วนนี้จะมีปริมาณน้อย และไม่แน่นอน

4.6.2 ตลาดของผลิตภัณฑ์ การผลิตของชุมชนบ้านปากห้วยวังนองจะมีผลิตภัณฑ์ สามารถจำแนกได้ 3 ประเภทใหญ่ๆดังนี้(ผู้วิจัย)

4.6.2.1 ผลิตภัณฑ์ใช้ในครัว ได้แก่ ครก ไห กระจอม ที่รองขาตู้ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์พวกนี้เป็นสินค้าที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครก ซึ่งทุกครัวเรือนจำเป็นต้องใช้และจะขาดไม่ได้เลย ดังนั้น ผลิตภัณฑ์ประเภทนี้จึงมีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดน้อยและมีความแปรผันกับภาวะเศรษฐกิจน้อย เพราะความต้องการมีความสม่ำเสมอตลอดเวลา

4.6.2.2 ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการเกษตร ได้แก่ กระถางชนิดต่างๆ อ่างบัว เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ประเภทนี้มีความเปลี่ยนแปลงของตลาดสูงมากโดยตลาดไม้ประดับจะมีผลโดยตรงต่อตลาดกระถางต้นไม้ ตัวอย่างช่วงปี 2538-2540 ตลาดโป๊ยเซียนขยายตัวสูงมาก ทำให้ความต้องการกระถางสูงตามไปด้วย ส่งผลให้มีผู้ประกอบการเตาเผาเพื่อผลิตกระถางเพิ่มสูงมาก (เมื่อปี 2540 ในตำบลปทุมมีจำนวนเตาเพิ่มขึ้นถึง 201 เตา)

4.6.2.3 ผลิตภัณฑ์จำพวกประกอบกรอสร้างพระอุโบสถทุกชนิด ได้แก่ กระเบื้องอิฐประดับ ช่อฟ้า ใบระกา เป็นต้น ส่วนมากจะเป็นการจัดซื้อโดยช่างก่อสร้างหรือโดยวัด ตลาดของผลิตภัณฑ์ประเภทนี้จะมีความเปลี่ยนแปลงพอสมควร และภาวะเศรษฐกิจจะส่งผลโดยตรงต่อผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ค่อนข้างสูง ผลิตภัณฑ์ประเภทนี้มีผู้ผลิตจำนวน 2 ราย ปัจจุบันคงเหลือเพียง 1 ราย

4.6.3 ราคาของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

เนื่องจากผู้ผลิตมีจำนวนมาก และไม่มีความสัมพันธ์กันในรูปแบบของการรวมกลุ่ม ดังนั้นราคาจำหน่ายจึงขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนด ภาวะที่ตลาดต้องการสูงราคาก็จะสูง แต่เมื่อผู้ผลิตทำการผลิตมากเกินไปความต้องการของตลาด ราคาผลิตภัณฑ์ก็จะลดต่ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้ผลิตมีมากและภาวะการบีบรัดทางการเงินสูง ทำให้ผู้ผลิตขายลดราคาเพื่อแย่งลูกค้ากันเอง ราคาจำหน่ายผลิตภัณฑ์ปัจจุบันมีดังนี้

4.6.3.1 ประเภทกระถาง

1) กระถางรูปทรงธรรมดา

(1) ใบใหญ่	ราคาใบละ	13-15 บาท
(2) ใบกลาง	ราคาใบละ	8 บาท
(3) ใบเล็ก	ราคาใบละ	4-6 บาท
(4) ใบจิ๋ว	ราคาใบละ	3 บาท

2) กระถางรูปทรงตรงปากกว้างและมีลวดลาย

มีขนาดเดียว ราคา 35 บาท

3) กระถางแขวน

(1) ลายฉลุ	ราคาใบละ	15 บาท
(2) นกฮูก	ราคาใบละ	25 บาท

4) กระถางทรงตอไม้

(1) ใบใหญ่	ราคาใบละ	50 บาท
(2) ใบกลาง	ราคาใบละ	20 บาท
(3) ใบเล็ก	ราคาใบละ	10 บาท

4.6.3.2 ประเภทครก

1) ใบใหญ่	ราคาใบละ	12 บาท
2) ใบกลาง	ราคาใบละ	8 บาท
3) ใบเล็ก	ราคาใบละ	4-6 บาท

4.6.3.3 ประเภทอ่างบัว

1) อ่างบัวพร้อมขาตั้ง	ราคาใบละ	120	บาท
2) อ่างบัวไม่มีขาตั้ง	ราคาใบละ	80	บาท
3) อ่างบัวขนาดกลาง	ราคาใบละ	280	บาท
4) อ่างบัวขนาดใหญ่	ราคาใบละ	350	บาท

4.6.3.4 ไห

1) ไหม้หู	ราคาใบละ	30	บาท
2) ไหช่อง	ราคาใบละ	30	บาท

4.6.4 รายได้ของผู้ประกอบการ

รายได้ของผู้ประกอบการจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ ราคาจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ค่าจ้างแรงงาน ราคาวัสดุ เช่น ดิน ปูน และลักษณะการประกอบการกล่าวคือ

4.6.4.1 ด้านแรงงาน

เนื่องจากการผลิตจำเป็นต้องใช้แรงงานคนในการผลิต ดังนั้น ถ้าค่าแรงสูงจะทำให้ผู้ผลิตมีรายได้ต่ำ

4.6.4.2 ด้านวัสดุ ราคาวัสดุ เมื่อวัสดุราคาสูง ก็จะได้กำไรน้อย

4.6.4.3 ลักษณะการประกอบการ ถ้าผู้ประกอบการใช้แรงงานตนเองเป็นส่วนใหญ่ก็จะได้กำไรสูง ถ้าใช้แรงงานตนเองน้อยหรือไม่ใช้เลยก็จะทำให้มีกำไรต่ำ

4.6.5 วัตถุดิบที่ใช้ในการทำเครื่องปั้นดินเผา

ดินเหนียว	ราคารถละ	1200	บาท
ปูนไม้ยูคา	ราคารถหกล้อใหญ่	3000	บาท
	ราคารถหกล้อกลาง	1300	บาท
ไม้ป่าผสม	ราคารถสี่ล้อ	800	บาท

ผู้ศึกษาได้ทดลองทำแบบฟอร์มการตรวจสอบการผลิตเพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าแรงและรายได้จากการเผาแต่ละครั้ง และได้นำไปให้ผู้ประกอบการจำนวน 3 รายทดลองใช้ ปรากฏว่ามีผู้ประกอบการเพียงรายเดียวที่ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำ ตารางดังปรากฏในตารางที่ 4.1 และ 4.2

ตารางที่ 4.1 ตารางคำนวณค่าใช้จ่ายต่อการเผา 1 ครั้ง

การเผาถ่านอัดแท่งจำนวน 13 ม.ค. 43

แบบบันทึกการผลิตประจํางวด (ต่อการเผา 1 ครั้ง)

ชื่อเจ้าของเตา.....คุณสมชาย.....แช่ก่อ.....ผู้ควบคุมการเผา.....คุณสมศรี.....

บ้านเลขที่.....3.....หมู่.....9.....ตำบลปทุม

วันที่เผา วันที่.....6.....เดือน.....ม.ค.....พ.ศ. 2543

ชนิดของฟืน ไม่รวม

ปริมาณฟืน.....

ระยะเวลาที่เผา.....ชม.....นาที

ลำดับที่	ชื่อชนิดผลิตภัณฑ์	ผลิตภัณฑ์ที่เผา		จำนวนผลิตภัณฑ์		จำนวนผลิตภัณฑ์หลังเผา		คิดเป็นร้อยละ		ค่าแรงช่าง		ราคาต่อชิ้น		รวมราคาผลิตภัณฑ์	
		ขนาด(กก.)	จำนวนชิ้น	A	B	A	B	A	B	ต่อชิ้น	รวม	A	B	A	B
	ครกใหญ่	4.3	1,000	470	440	90	4.4	0.9	2.5	2,500	12	6	5,640	2,640	8,280
2	ครกกลาง	3.2	900	475	250	75	3.5	0.75	1.5	1,350	7	4	3,325	1,400	4,725
3	ครกเล็ก	2.2	700	450	200	50	2	0.5	1	700	5	2	2,250	400	2,650
4	ครกจิ๋ว	1.5	500	410	0	90	0	0.9	0.9	450	3	2	1,230	-	1,230
5															
6															
7															
8															
9															
รวม			3,100	1,805	990	305	9.9	3.05		5,000			12,445	4,440	16,885

การผลิตวันที่.....13.....เดือน.....ม.ค.....พ.ศ. 2543.....ถึงวันที่.....30.....เดือน.....ม.ค.....พ.ศ. 2543.....รวมเวลา.....17.....วัน

คนงานยกของจำนวน1.....คน ค่าจ้าง.....100.....บาทต่อคน รวมเป็นเงินค่าแรง.....500.....บาท

ผู้บันทึก.....สุพรรณดี.....แช่ก่อ.....

แบบบันทึกการเผาออกแบบโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์เวท หกพันนา

จากตารางที่ 4.1 สามารถคำนวณกำไร ได้ดังนี้

กำไร = ราคาสินค้าที่ประมาณได้ทั้งหมด - (ค่าช่าง+ค่าแรง+ค่าฟัน)

ราคาสินค้าทั้งหมด = 16,885

ค่าช่าง = 5,000

ค่าแรงอื่นๆ = 500

ค่าฟัน = 3,000

กำไร = 16,885 - (5,000+500+3,000)

= 16,885 - 8,500

= 8,385 บาท

สรุปการเผาวันที่ 13 มค. 43 ผู้ประกอบการได้กำไร 8,385 บาท

ตารางที่ 4.2 ตารางแสดงการคำนวณต้นทุนกำไรในการเผาต่อ 1 ครั้ง

การเผาหวดประจำวัน 2 ก.พ. 43

แบบบันทึกการผลิตประจำวัน (ต่อการเผา 1 ครั้ง)

ชื่อเจ้าของเตา.....คุณสมชาย.....แช่ก่อ.....ผู้ควบคุมการเผา.....คุณสมศรี.....

บ้านเลขที่.....3.....หมู่.....9.....ตำบลปทุม

วันที่เผา วันที่.....2.....เดือน.....ก.พ.....พ.ศ. 2543

ชนิดของฟืน.....

ปริมาณฟืน.....

ระยะเวลาที่เผา..... ชม..... นาที

ลำดับที่	ชื่อชนิดผลิตภัณฑ์	ผลิตภัณฑ์ที่เผา		จำนวนผลิตภัณฑ์หลังเผา			คิดเป็นร้อยละ			ค่าแรงต่าง		ราคาต่อชิ้น		รวมราคาผลิตภัณฑ์	
		ขนาด(กก.)	จำนวนชิ้น	A	B	เสีย	A	B	เสีย	ต่อชิ้น	รวม	A	B	A	รวม
1	ครกใหญ่	4.3	1,085	635	350	100	6.35	3.5	1	2.5	2,712.5	11	6	6,985	9,085
2	ครกกลาง	3.2	860	395	335	130	3.95	3.35	1.3	1.5	1,290	7	4	2,765	4,105
3	ครกเล็ก	2.2	700	410	232	80	4.1	2.32	0.8	1	700	5	2	2,050	2,514
4	ครกจิ๋ว	1.5	400	320	50	30	3.2	0.5	0.3	0.9	360	3	2	960	1,060
5															
6															
7															
8															
9															
รวม			3,045	1,760	967	340	17.6	9.67	470		5,062.5			12,760	16,764

การผลิตวันที่.....2.....เดือน.....ก.พ.....พ.ศ. 2543.....ถึงวันที่.....10.....เดือน.....ก.พ.....พ.ศ. 2543.....รวมเวลา.....9.....วัน

คนงานยกของจำนวน.....1.....คน ค่าจ้าง.....100.....บาทต่อคน รวมเป็นเงินค่าแรง.....600.....บาท

ผู้บันทึก.....สุพรรณิ.....แช่ก่อ.....

แบบบันทึกการเผาออกแบบโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์เวช หกพันนา

จากตารางที่ 4.2 สามารถคำนวณกำไรได้ดังนี้

กำไร = ราคาสินค้าที่ประมาณได้ทั้งหมด - (ค่าช่าง + ค่าแรง + ค่าพิน)

ราคาสินค้าทั้งหมด = 16,764

ค่าช่าง = 5,062.5

ค่าแรงอื่นๆ = 600

ค่าพิน = 3,000

กำไร = 16,764 - (5,000 + 600 + 3,000)

= 16,764 - 8,662.5

= 8,101.5 บาท

สรุปการเผาวันที่ 2 กพ. 43 ผู้ประกอบการได้กำไร 8,101.5 บาท

4.7 ประเภทผลิตภัณฑ์

4.7.1 ไห

4.7.1.1 ไหแบบมีปาก ภาษาชาวบ้านเรียกว่า ไหล้น ใช้ใส่ปลาร้า

รูปที่ 4.21 ไหล้น

4.7.1.2 ไหของ ชาวบ้านนิยมใช้ในการเก็บหน่อไม้สับ และหมักปลาร้า

รูปที่ 4.20 ไหของ

4.7.2 กระออม ภาษาชาวบ้านเรียกอีออม ใช้ใส่น้ำกินหรือแม่ค้าส้มตำนิยมนำไปใส่ปลาร้า

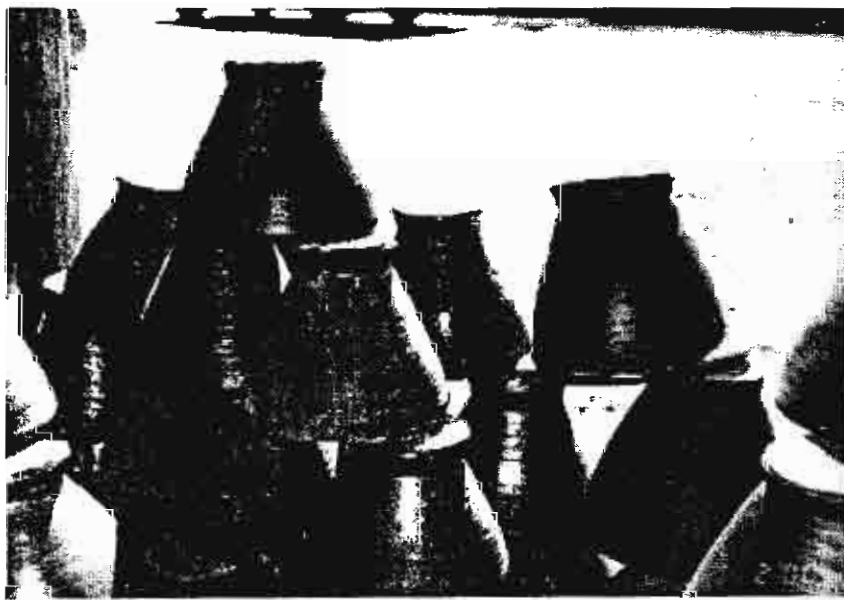
รูปที่ 4.23 กระออม

4.7.3 ครก

ครกที่จำหน่ายในชุมชนบ้านปากห้วยวังนองมีอยู่หลายขนาด ใหญ่ กลาง เล็ก จีว

รูปที่ 4.24 ครกจิ๋วที่ใช้เป็นของฝากที่ระลึกหรือใช้ดำหมาก

รูปที่ 4.25 ครกทั่วไป

4.7.4 กระถาง ชุมชนบ้านปากห้วยวังนองผลิตกระถางรูปแบบต่างๆดังนี้

4.7.4.1 กระถางปลุกต้นไม้แบบธรรมดา

รูปที่ 4.26 กระถางทั่วไป

4.7.4.2 กระถางรูปทรงแบบดอกไม้

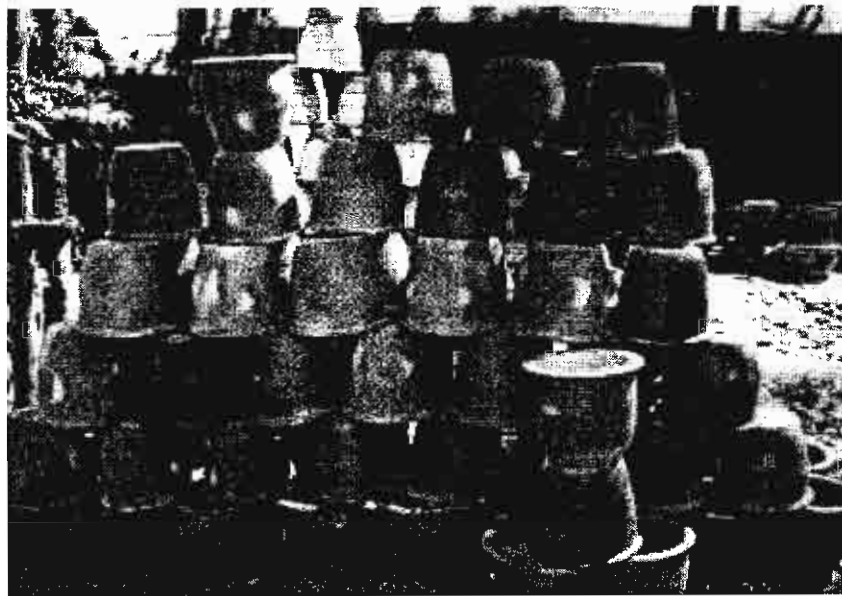
รูปที่ 4.27 กระถางรูปดอกไม้

4.7.4.3 กระถางลายอิฐ ลวดลายทำจากน้ำดินขาวทาแล้วเขียนลายอิฐลงแล้วนำไปเผา

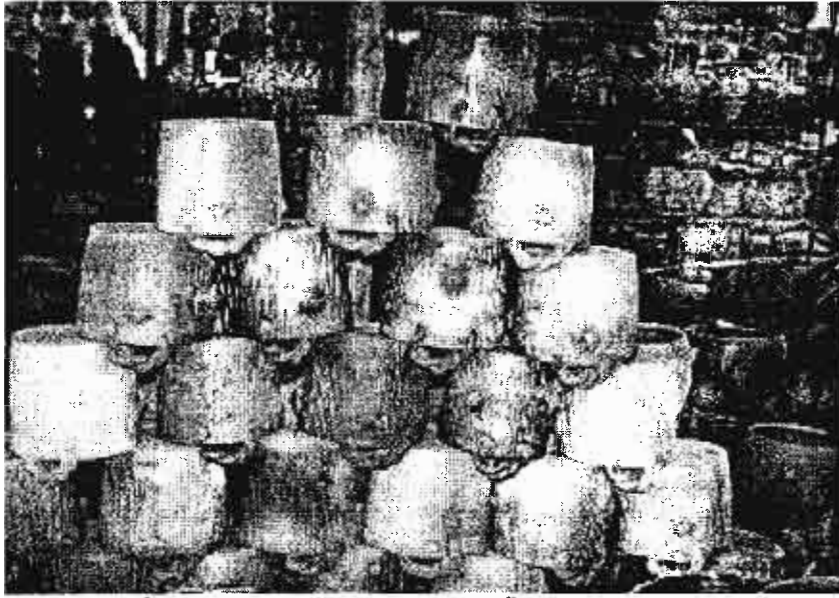
รูปที่ 4.28 กระถางลายอิฐ

4.7.4.4 กระถางทรงตรงปากกว้าง

รูปที่ 4.29 กระถางปากกว้าง

4.7.4.5 กระถางรูปทรงเหมือนดอกไม้แต่มีหูหิ้ว

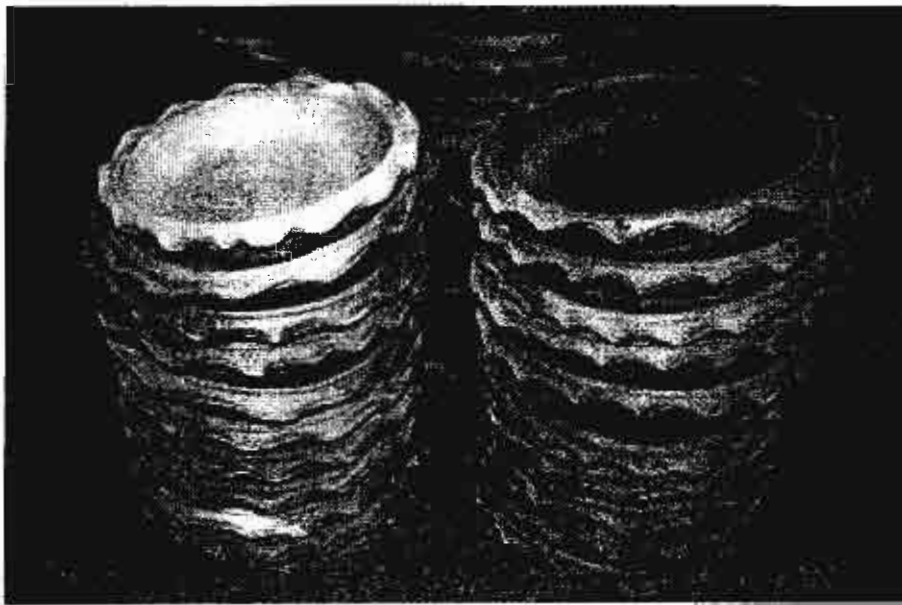
รูปที่ 4.30 กระถางรูปดอกไม้ชนิดมีหูหิ้ว

4.7.4.6 กระถางปลูกต้นไม้ประเภททรงต่ำ

รูปที่ 4.31 กระถางทรงเตี้ย

4.7.4.7 งานรองกระถาง

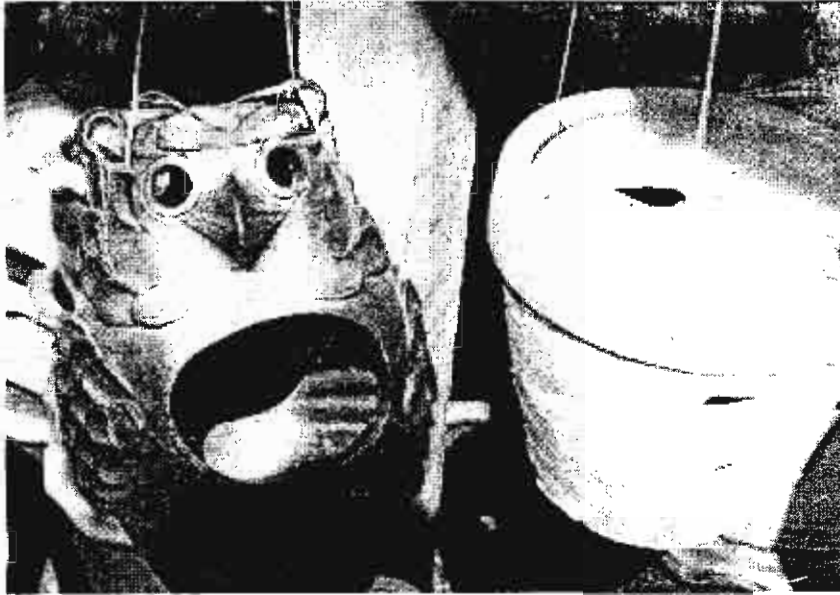
รูปที่ 4.32 งานรองกระถาง

4.7.4.8 กระถางแบบแขวนฉลุลาย

รูปที่ 4.33 กระถางฉลุลายแขวน

4.7.4.9 กระถางแขวนรูปทรงเป็นนกฮูก

รูปที่ 4.34 กระถางรูปนกฮูก

4.7.5 อ่างบัว

4.7.5.1 อ่างบัวพร้อมขาตั้งเหล็กตัดใช้ตกแต่งตามอาคารบ้านเรือน สถานที่

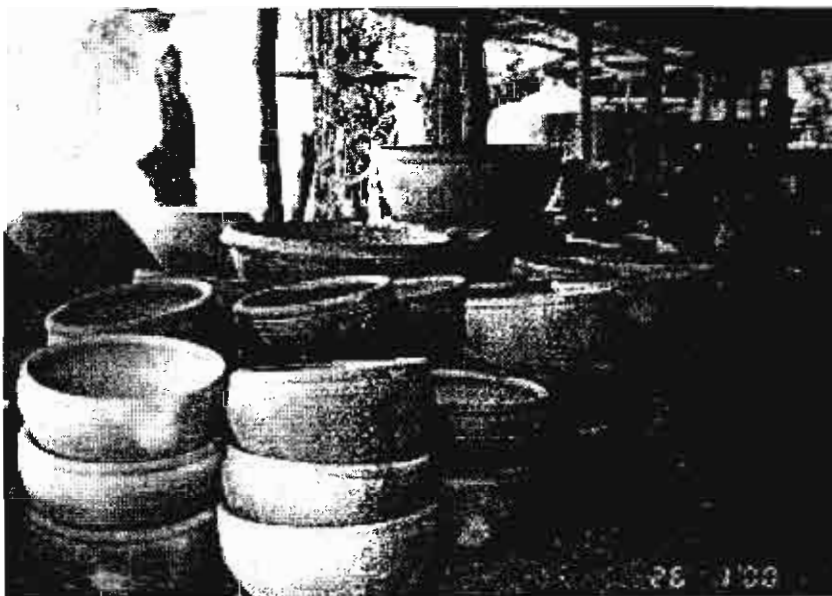
รูปที่ 4.35 อ่างบัวพร้อมขาตั้ง

4.7.5.2 อ่างบัวขนาดใหญ่พร้อมขาตั้งในตัวที่ในชุด

รูปที่ 4.36 อ่างบัวขนาดใหญ่พร้อมขาตั้ง

4.7.5.3 อ่างบัวอีกรูปแบบหนึ่งที่นิยมใช้กันในการปลูกบัวเลี้ยงปลานิยมใช้ตกแต่งในบ้าน

รูปที่ 4.37 อ่างบัวแบบอื่นๆ

4.7.6 แจกันใช้ประดับตั้งโชว์

รูปที่ 4.38 แจกันใหญ่

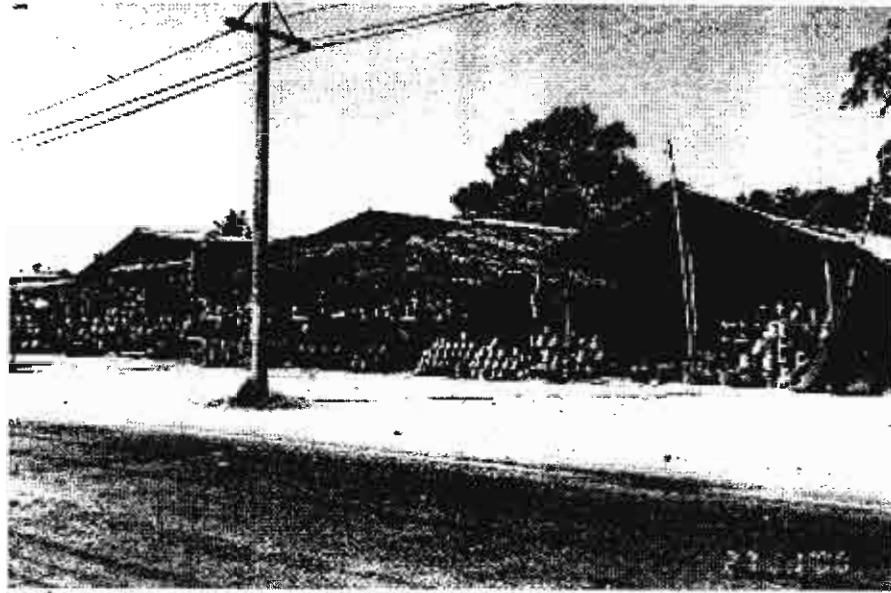
4.7.7 อื่น ๆ

กระถางและแก้วขนาดเล็กใส่แข่งกละกันเพื่อส่งพ่อค้าจากกรุงเทพ เพื่อทำเป็นแก้วกาแฟและแก้วน้ำผลไม้จำหน่ายชุดละ 20 บาท

รูปที่ 4.39 ถ้วยกาแฟและกระถางเล็ก

ร้านค้าซึ่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่เจ้าของร้านมีเตาเป็นของตนเองจะขายอยู่บริเวณเดียวกับลานค้าชุมชน ตำบลปทุม

รูปที่ 4.40 ลานค้าชุมชน

4.8 การศึกษาคุณลักษณะเชิงประกอบการของผู้ประกอบการ

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ รศ.ดร.สุวกิจ ศรีปิตตา ใช้วิจัยสำรวจคุณลักษณะของผู้ประกอบการขนาดย่อม โดยนำมาปรับปรุงบ้างเล็กน้อย แล้วให้นักศึกษานำแบบสอบถามเข้าไปสัมภาษณ์ผู้ประกอบการจำนวน 43 ราย ผลการสำรวจได้ข้อมูลส่วนตัวและการประกอบอาชีพต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลส่วนตัวและการประกอบอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนตัวและการประกอบการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	26	67.4
หญิง	14	32.6
การศึกษา		
ประถมศึกษาปีที่4	30	69.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	7	16.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย	5	11.6
ปริญญาตรี	1	2.3

การมีอาชีพมาก่อน		
มี	37	86
ไม่มี	3	14
สถานภาพ		
สมรส	37	86
โสด	4	9.3
หม้าย	2	4.7
จำนวนปีที่ประกอบการ		
1-5 ปี	26	60.5
6-10 ปี	11	26.5
11-15 ปี	2	4.7
16 – ขึ้นไป	4	9.3
จำนวนเงินที่ลงทุนเริ่มต้น		
ไม่เกิน 50,000	12	27.9
ไม่เกิน 50,001 - 100,000	16	37.2
100,001 – 150,000	9	20.9
150,001 – 200,000	3	7.00
200,001 – ขึ้นไป	3	7.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่าผู้ประกอบการมีทั้งเพศชายและเพศหญิงแต่เป็นชายมากกว่า เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และปริญญาตรี ตามลำดับ ส่วนมากมีอาชีพอยู่ก่อนแล้ว มีทั้งสถานภาพแต่งงานแล้วเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือ โสด และหม้าย ตามลำดับ ส่วนการลงทุนเริ่มต้น ส่วนใหญ่ลงทุนระหว่าง 50,001–100,000 บาท รองลงมาคือ ไม่เกิน 50,000 บาท การลงทุนรองลงมาอีกคือ 100,001 – 150,000 บาท ที่เหลือส่วนน้อยลงทุนมากกว่า 150,000 บาทขึ้นไป รวมแล้วคิดเป็นร้อยละ 14

จากแบบสอบถามหมวด ค เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะเชิงประกอบการได้แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความมานะอดทน ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ ด้านสุขภาพ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความทันสมัยและมองการณ์ไกล ด้านความมีเหตุผล ด้านจริยธรรมและคุณภาพและหมวดข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งจะแสดงตามตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะเชิงประกอบการด้านต่างๆ

คุณลักษณะด้านต่างๆ	ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะ	การประเมิน
1. จริยธรรมและคุณภาพ	4.30	สูง
2. การมีเหตุผล	3.91	สูง
3. วุฒิภาวะทางอารมณ์	3.65	ปานกลาง
4. ความทันสมัยของการณ์ไกล	3.61	ปานกลาง
5. ความคิดริเริ่ม	3.57	ปานกลาง
6. สุขภาพ	3.07	ปานกลาง
7. ความมานะอดทน	2.99	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 แสดงผู้ประกอบการมีคุณลักษณะด้านจริยธรรมและคุณภาพ และการมีเหตุผลอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนด้านที่ 8 คือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่างๆ ผู้ประกอบการให้คำแนะนำเพิ่มเติมในหัวข้อต่างๆดังนี้ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะเชิงประกอบการที่จำเป็นเรียงจากความถี่สูง ไปต่ำตามลำดับ

1. ขยันอดทนมุ่งมั่น
2. ซื่อสัตย์
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
5. ผลិតสินค้าให้มีคุณภาพ
6. มีเงินทุนหมุนเวียน
7. มีความรับผิดชอบ
8. มีการวางแผนงาน
9. มีความเป็นผู้นำ
10. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
11. รู้จักแก้ไขปัญหา
12. มีความรอบคอบ
13. ตรงต่อเวลา
14. เป็นผู้ตั้งใจจริงต่อการประกอบการ
15. ต้องเป็นผู้ไม่มีงานอื่นทำ
16. เอื้อเฟื้อต่อผู้บริโภคและเพื่อนร่วมงาน
17. มีความเอาใจใส่ต่องาน
18. มีศีลธรรม

19. มีเหตุมีผล

20. มีไหวพริบปฏิภาณดี

คุณลักษณะในหมวด ง ซึ่งเป็นสมรรถภาพเชิงประกอบการ แยกออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ การควบคุมเงิน การซื้อ การขาย รักษาทรัพย์สิน การเข้ากันกับผู้อื่น การบริหารงาน การจูงใจ การคาดการณ์ การติดต่อสื่อสาร และการแสวงหาเงินทุน สมรรถภาพเชิงประกอบการด้านต่างๆ ดังแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงสมรรถภาพด้านต่างๆ ของผู้ประกอบการ

สมรรถภาพด้านต่างๆ	ค่าเฉลี่ยด้านสมรรถภาพ	การประเมิน
1. การซื้อ	3.64	ปานกลาง
2. การรักษาทรัพย์สิน	3.57	ปานกลาง
3. การบริหารงาน	3.55	ปานกลาง
4. การจูงใจ	3.37	ปานกลาง
5. การเข้ากันกับผู้อื่น	3.33	ปานกลาง
6. การคาดการณ์	3.09	ปานกลาง
7. การขาย	2.99	ค่อนข้างต่ำ
8. การแสวงหาเงินทุน	2.76	ค่อนข้างต่ำ
9. การควบคุมเงิน	2.70	ค่อนข้างต่ำ
10. การติดต่อสื่อสาร	2.70	ค่อนข้างต่ำ

จากตาราง 4.5 แสดงว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีสมรรถภาพเชิงประกอบการด้าน การซื้อ การ รักษาทรัพย์สิน การเข้ากันกับผู้อื่น การบริหารงาน การจูงใจ การคาดการณ์ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วน การควบคุมเงิน การขาย การติดต่อสื่อสาร และการแสวงหาเงินทุน อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ

จากข้อเสนอแนะด้านสมรรถภาพเชิงประกอบการมีผู้ให้ข้อเสนอแนะในด้านนี้เอาไว้ดังนี้
ข้อเสนอแนะด้านสมรรถภาพเชิงประกอบการเรียงตามลำดับความถี่สูงไปต่ำตามลำดับ

1. มีความสามารถในการหาตลาด และจำหน่ายผลิตภัณฑ์
2. มีความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา
3. จะต้องเงินทุนสำรอง
4. มีมนุษยสัมพันธ์ในการติดต่อประสานงานกับผู้บริโภคเป็นอย่างดี
5. มีการพุดจูงใจในด้านค้าขาย
6. มีความรู้ในการวางแผน

7. หาแหล่งวัตถุดิบ เช่น ดิน ปูน
8. มีความสามารถปกครองพนักงานได้
9. การเงิน - การบัญชี

บทที่ 5

สถานภาพสถานศึกษาในชุมชน

5.1 โรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง

เป็นโรงเรียนสังกัดการประถมศึกษาแห่งชาติ ตั้งอยู่ที่ ถนนสมเด็จ หมู่ 6 บ้านท่าเตาไห ตำบลปทุม อำเภอมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ห่างจาก สปอ. เมืองอุบลราชธานี 1.5 กิโลเมตร เนื้อที่ 9 ไร่ 3 งาน

รูปที่ 5.1 แสดงสภาพทั่วไปของโรงเรียนบ้านปากห้วยวังนอง

5.1.1 ประวัติของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านปากห้วยวังนองก่อตั้งเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2504 สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เริ่มจากจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้น ป.1 ถึง ป.4 มีนายบุญถม จินาพร เป็นครูใหญ่คนแรก ปัจจุบันเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สปอ. เมืองอุบลราชธานี สปจ.อุบลราชธานี รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

5.1.2 ทำเนียบผู้บริหาร

นายบุญถม	จินาพร	ครูใหญ่	5 ต.ค.04-1 พ.ค. 15
นายสมพงษ์	ปทุมเวียง	ครูใหญ่	1 มิ.ย. 15-14 ธ.ค. 22
นายธัญชัย	ปทุมเวียง	อาจารย์ใหญ่	14 ธ.ค. 22-7 พ.ย. 23
นายประสิทธิ์	บุตรวงศ์	อาจารย์ใหญ่	7 พ.ย. 23-21 ธ.ค. 25
นายสมพงษ์	มาลาหอม	อาจารย์ใหญ่	21 ธ.ค. 25-8 มิ.ย. 30
นายสมพงษ์	มาลาหอม	ผ.อ.	9 มิ.ย. 30-30 ก.ย. 35
นายพงษ์ศักดิ์	ใจหาญ	ผ.อ.	15 ก.พ. 36-14 พ.ย. 41
นายจิตตินันท์	ชบาศรี	ผ.อ.	14 พ.ย. 41-ปัจจุบัน

5.1.3 เขตบริการ

ในตำบลปทุม 9 หมู่บ้าน

1. บ้านท่าเตาไห
2. บ้านสร้างทราย
3. บ้านคองห้องแห่
4. บ้านโนนสมบูรณ์
5. บ้านคองเจริญ
6. บ้านปากห้วยวังนอง
7. บ้านปทุม
8. บ้านประชาสรรค์
9. บ้านโนนม่วงพัฒนา

5.1.4 จำนวนบุคลากร

โรงเรียนบ้านปากห้วยวังนองมีจำนวนบุคลากรในปีการศึกษา 2541 ดังนี้

นักเรียนชาย	484 คน
นักเรียนหญิง	478 คน
รวม	962 คน
ครูชาย	9 คน
ครูสตรี	37 คน
รวม	46 คน
นักการภารโรง	2 คน

ภาระการสอนของอาจารย์เฉลี่ยคนละ 16.82 คาบ/สัปดาห์

5.1.5 ผู้บริหารโรงเรียน

ผู้อำนวยการ	นายจิตตินันท์	ชบาศรี
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	นายวนิช	ส่งสุข
	นายนรินทร์	พจนศิลป์

5.1.6 วุฒิการศึกษาของครูอาจารย์

ต่ำกว่าปริญญาตรี	2 คน
ปริญญาตรี	42 คน
สูงกว่าปริญญาตรี	2 คน

5.1.7 อาคารสถานที่

อาคารเรียน	จำนวน	4	หลัง
อาคารอเนกประสงค์แบบ 206	จำนวน	1	หลัง
โรงอาหาร	จำนวน	1	หลัง
บ้านพักครู	จำนวน	1	หลัง
เรือนพยาบาล	จำนวน	1	หลัง
ส้วมขนาด 20 ที่	จำนวน	3	หลัง
อาคารชั่วคราว	จำนวน	1	หลัง

5.1.8 จำนวนห้องเรียน มีทั้งสิ้น 28 ห้องเรียน ดังนี้

ชั้นอนุบาล 1	จำนวน	4	ห้องเรียน
ชั้นอนุบาล 2	จำนวน	4	ห้องเรียน
ชั้นป.1	จำนวน	4	ห้องเรียน
ชั้นป.2	จำนวน	4	ห้องเรียน
ชั้นป.3	จำนวน	4	ห้องเรียน
ชั้นป.4	จำนวน	4	ห้องเรียน
ชั้นป.5	จำนวน	4	ห้องเรียน
ชั้นป.6	จำนวน	4	ห้องเรียน

5.1.9 การบริหารงาน

ดำเนินงานตามภารกิจ 6 งานหลัก คือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจกรรมนักเรียน
4. งานอาคารสถานที่
5. งานธุรการ การเงิน พัสดุ
6. งานความสัมพันธ์ชุมชน

5.1.10 โครงการเด่น

1. โครงการห้องเรียนสีขาว
2. โครงการตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง
3. โครงการงานพื้นฐานอาชีพ (เครื่องปั้นดินเผา)

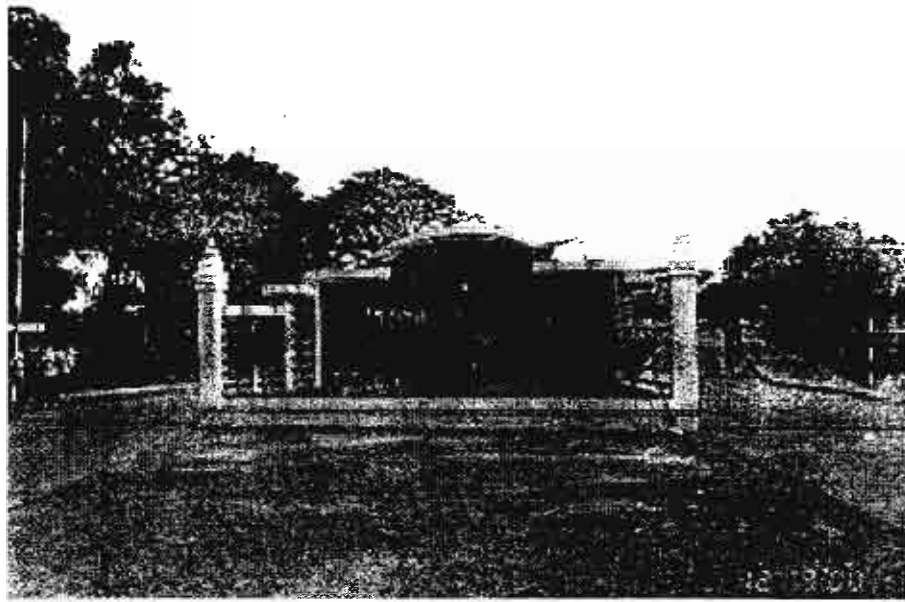
5.1.11 ห้องปฏิบัติการ

1. ห้องเรียนสีขาว
2. ห้องปฏิบัติการทางภาษา
3. ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์
4. ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์
5. ห้องศิลปหัตถกรรม
6. ห้องสมุด

5.2 โรงเรียนปทุมพิทยาคม

เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ตั้งอยู่เลขที่ 279 ถนนสมเด็จ ตำบลปทุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ก่อตั้งขึ้น โดยสภาพาลูกหลานร่วมกับข้าราชการพ่อค้าและประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งมีความเห็นตรงกันว่า ควรจะสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลลูกหลาน ประกอบกับมีที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ทำเลเลี้ยงสัตว์บริเวณคองห้องแห่ จำนวน 798 ไร่ สามารถที่จะจัดสรรเป็นที่ก่อสร้างได้ คณะบุคคลดังกล่าวจึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดตั้งโรงเรียน

รูปที่ 5.2 โรงเรียนปทุมพิทยาคม

คณะกรรมการจัดตั้งโรงเรียนได้ดำเนินการขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาและตั้งชื่อว่า “โรงเรียนปทุมพิทยาคม” กำหนดพื้นที่ในการก่อสร้างโรงเรียน 50 ไร่ บนที่ดินสาธารณประโยชน์ ทำเลเคียงตัววัดห่อแห่ ซึ่งเดิมเป็นสนามยิงปืนของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2519 โดยมี ร.ต.ชัยทวี เคชพล รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ มีนักเรียน 52 คน ครู อาจารย์ 3 คน ลูกจ้างประจำ 1 คน แต่ยังไม่มียาการเรียน จึงได้ไปอาศัยเรียนที่โรงเรียนบ้านกุคูลาด วันที่ 9 กรกฎาคม 2519 กรมสามัญศึกษาได้อนุมัติการจัดตั้งโรงเรียนปทุมพิทยาคม ซึ่งนับเป็นวันสถาปนาโรงเรียนแต่นั้นเป็นต้นมา และในภาคเรียนที่ 2 ปี 2519 ก็ได้ย้ายมาเรียนที่โรงเรียนในปัจจุบันหลังจากสร้างอาคารชั่วคราวเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ปีการศึกษา 2520 นายวิเชียร วรรณพงศ์ ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ และได้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียนในปีการศึกษา 2521 และ 2524 ตามลำดับ

ปีการศึกษา 2522 โรงเรียนได้รับการปรับเปลี่ยนสายการบริหารเป็นโรงเรียนสังกัดจังหวัด และได้ขยายพื้นที่ของโรงเรียนเป็น 73 ไร่ 2 งาน 38 ตารางวา มาจนปัจจุบัน

ปีการศึกษา 2524 กรมสามัญศึกษาอนุมัติให้เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2518 และหลักสูตร พ.ศ.2524

ปีการศึกษา 2526 อำเภอเมืองอุบลราชธานี กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงเขตตำบลกุคูลาด และตำบลปทุม โรงเรียนปทุมพิทยาคมอยู่ในเขตตำบลปทุมตั้งแต่นั้นมา และมีผู้บริหารต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ดังนี้

ปีการศึกษา 2527-2530 นายดำรงค์ แพรนิมิตร

ปีการศึกษา 2531-2533 นายประดิษฐ์ ศรีวรรมาศ

ปีการศึกษา 2534-2535 นายพิชัย มุขสมบัติ

ปีการศึกษา 2535-2536 นายเจริญ ช่างชิง

ปีการศึกษา 2537-ปัจจุบัน นายพงษ์ศักดิ์ คุณเรือง และกรมสามัญศึกษาอนุมัติให้เปิดสาขาที่ตำบลกระโสมขึ้น 1 แห่ง

ปีการศึกษา 2539 กรมสามัญศึกษาอนุมัติให้จัดแผนชั้นเรียนดังนี้

โรงเรียนปทุมพิทยาคม 8-8-9/8-8-7 รวม 48 ห้องเรียน

โรงเรียนสาขาทำบลกระโสม 3-2-2/0-0-0 รวม 7 ห้องเรียน ปีการศึกษา 2538 กรมสามัญศึกษาได้อนุมัติให้เป็นเอกเทศชื่อว่า โรงเรียนประทุมวราชาวิทยา

5.2.1 การบริการทางวิชาการ

1. ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยจังหวัดอุบลราชธานี
2. ศูนย์บริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพจังหวัดอุบลราชธานี
3. ศูนย์พัฒนาผลงานทางวิชาการ

5.2.2 เกียรติประวัติและความภูมิใจ

1. ได้รับรางวัลรองชนะเลิศคะแนนเงินพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การบรรเลงดนตรีไทยวงเครื่องอันเกรียงคู่ จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี 2529
2. ได้รับรางวัลห้องสมุดโรงเรียนดีเด่น กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปี 2536-2537-2538
3. เป็นสถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย จังหวัดอุบลราชธานี และศูนย์บริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพจังหวัดอุบลราชธานี
4. นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีพื้นเมือง (โปงลาง) งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือครั้งที่ 47 จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2536
5. นักเรียนเป็นตัวแทนประเทศไทยไปแสดงดนตรีพื้นเมือง ณ นครเชียงใหม่ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ปี 2537
6. นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศการอ่านทำนองเสนาะระดับเขตการศึกษา เป็นตัวแทนเข้าแข่งขันระดับชาติ ปี 2537
7. ครูดีเด่นครูสภา / ครูดีเด่นระดับจังหวัด / เขต / อาจารย์ 3 ระดับ 8 / ครูผู้ผลิตสื่อดีเด่น

5.2.3 หน่วยงาน ชมรม มูลนิธิในปทุมพิทยาคม

1. ชมรมผู้ปกครองและครู โรงเรียนปทุมพิทยาคม
2. มูลนิธิปทุมพิทยาคม

5.2.4 นโยบายของโรงเรียน

1. พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยมีนโยบายให้ครู-อาจารย์เขียนแผนการเรียนการสอน เน้นการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เป็นเทคโนโลยีเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
2. พัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ส่งเสริมทุกส่วนในโรงเรียนให้เป็นอุทยานการศึกษา สร้างบรรยากาศทางการศึกษา มุ่งให้นักเรียนมีความสุขกายสบายใจในการศึกษาหาความรู้
3. ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นคนดี มีระเบียบวินัยรักษาความสะอาด มีสัมมาคารวะ มุ่งพัฒนาและกล่อมเกลานักเรียนให้สงบสุข รู้รัก รู้สามัคคี สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

5.2.5 กลุ่มวิชา/แผนการเรียน

5.2.5.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

กลุ่มการเรียนที่1	กลุ่มคณิตศาสตร์
กลุ่มการเรียนที่2	กลุ่มภาษาอังกฤษ
กลุ่มการเรียนที่3	กลุ่มวิทยาศาสตร์
กลุ่มการเรียนที่4	กลุ่มภาษาไทย
กลุ่มการเรียนที่5	กลุ่มสังคมศึกษา
กลุ่มการเรียนที่6	กลุ่มคอมพิวเตอร์
กลุ่มการเรียนที่7	กลุ่มคหกรรม
กลุ่มการเรียนที่8	กลุ่มอุตสาหกรรม
กลุ่มการเรียนที่9	กลุ่มเกษตรกรรม
กลุ่มการเรียนที่10	กลุ่มธุรกิจ
กลุ่มการเรียนที่11	กลุ่มศิลปศึกษา

5.2.5.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. แผนภาษา ภาษาอังกฤษ
 คณิตศาสตร์
 ภาษาไทย

สังคมศึกษา

2. แผนวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทุกสาขา

คณิตศาสตร์

ภาษาอังกฤษ

5.2.6 จำนวนบุคลากรในโรงเรียน

อาจารย์ชาย	43	คน
อาจารย์หญิง	98	คน
รวมทั้งสิ้น	130	คน
นักการภารโรง	16	คน

5.2.7 จำนวนครูอาจารย์ตามวุฒิการศึกษา ได้ดังนี้

ต่ำกว่าปริญญาตรี	4	คน
ปริญญาตรี	118	คน
ปริญญาโท	8	คน

5.2.8 จำนวนนักเรียน

ชาย	819	คน
หญิง	854	คน
รวม	1,673	คน

5.2.9 ภาระการสอนของอาจารย์

เฉลี่ยคนละ	14.60 คาบ/สัปดาห์
------------	-------------------

5.3 การศึกษาสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียน

การสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ปรากฏผลการสำรวจดังนี้